

KATSAUKSIA 21/2017

SEITSEMÄN RIKOSTAPAUSTA: KÄRÄJÄTUOMAREIDEN ARVIOIMA RANGAISTUS- KÄYTÄNTÖ JA VÄESTÖN RANGAISTUSVALINNAT

JUHA KÄÄRIÄINEN

Julkaisija Helsingin yliopisto
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
www.helsinki.fi/krimo

PL 24, Unioninkatu 40
00014 HELSINGIN YLIOPISTO

Sarja Katsauksia 21/2017

ISBN 978-951-51-0641-4 (pdf)

ISSN 2342-7779 (verkkajulkaisu)

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	1
2	Johdanto	2
3	Tutkimuksen toteuttaminen	4
3.1	Vinjetit	4
3.2	Tuomarikyselyn toteutus	5
3.3	Väestöhaastattelun toteutus	6
3.4	Aineistojen muokkaus ja analyysi	8
4	Rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat	10
4.1	Väkivalta julkisella paikalla	10
4.2	Sukupuoliyhteys lapsen kanssa	12
4.3	Sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla	14
4.4	Väkivalta lähisuhteessa	17
4.5	Kokaiinin maahantuonti ja myynti	19
4.6	Verojen vilpillinen välttäminen	21
4.7	Auton kuljettaminen päihtyneenä	22
4.8	Rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat seitsemässä rikostapauksessa: yhteenveto	24
5	Ehdottoman vankeusrangaistuksen vaihtoehdot väestöhaastattelussa	27
6	Väestön mielipiteitä rikosseuraamuksista, rikostorjunnasta ja tuomareista	30
6.1	Rikosseuraamusten tavoitteet	30
6.2	Rikostorjunnan keinot	31
6.3	Hyvä tuomari ja julkinen mielipide	33
7	Kirjallisuus	36
8	Liitteet	38

1 TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena on ollut kuvata suomalaisten käsityksiä oikeasta rangaistuksen tasosta seitsemässä rikostapauksessa ja verrata saatuja vastauksia rangaistuskäytäntöön vastaavissa tapauksissa. Väestön käsityksiä kartoitettiin haastattelu-tutkimuksessa, johon osallistui 1251 haastateltavaa. Rangaistuskäytäntöä tutkittiin erillisessä tuomarikyselyssä, johon vastasi 192 käräjätuomaria. Molemmissa tutkimuksissa vastaajille kuvattiin samat seitsemän rikostapausta. Väestövastaajia pyydettiin määräämään sopivaksi katsomansa rangaistus, tuomareita pyydettiin määräämään rangaistuskäytäntömme mukainen rangaistus. Tapaukset koskivat seuraavia tapahtumia (suluissa tapauskuvauksen pohjana olleen aidon tuomioistuimen päätöksen rikosnimike):

- Väkivalta julkisella paikalla (törkeä pahoinpitely)
- Sukupuoliyhteys lapsen kanssa (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)
- Sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla (raiskaus)
- Väkivalta lähisuhteessa (pahoinpitely)
- Huumausaineen maahantuonti ja myynti (törkeä huumausainerikos)
- Verojen vilpillinen välttäminen (törkeä veropetos)
- Auton kuljettaminen päihtyneenä (törkeä rattijuopumus)

Tutkimuksessa käytetyn vinjettimenetelmän erityisenä haasteena on tapauskuvauksen niukka informaatio erityisesti ammattituomareiden näkökulmasta katsottuna.

Tulokset voi tiivistää seuraavasti:

- Tutkimuksessa kuvattujen rikostapausten vakavuusjärjestys oli varsin yhteneväinen väestöhaastattelun ja tuomarikyselyn välillä. Tässä mielessä rangaistuskäytäntö ja kansan ”oikeustaju” kohtaavat nyt tutkittavana olleiden tapauksien osalta varsin hyvin.
- Rangaistuslajilla mitaten viidessä rikostapauksessa seitsemästä väestö tuomitsi keskimäärin ankarammin kuin tuomarit. Toisaalta huumausaineen maahantuontia ja myyntiä sekä verojen vilpillistä välttämistä koskeneissa tapauksissa tuomarit tuomitsivat keskimäärin ankarammin kuin väestö.
- Väestökyselyssä rangaistuslajin valintaa koskevassa päätöksenteossa oli varsin paljon hajontaa: tässä mielessä ei voida puhua ”yleisestä oikeustajusta” vaan väestön käsitykset sopivasta rangaistuksesta vaihtelevat huomattavasti. Tuomarikyselyssä päätöksissä oli vähemmän hajontaa kuin väestökyselyssä.
- Tuomioiden pituudella mitaten viidessä tapauksessa seitsemästä tuomarit määräsivät pidempiä ehdollisia ja ehdottomia rangaistuksia kuin kansalaiset.
- Väestöhaastattelussa suosittiin selvästi yhdyskuntaseuraamuksia, jotka ovat ehdollista vankeusrangaistusta ankarampia mutta ehdottomalle vankeudelle vaihtoehtoisia.
- Tuomarikyselyssä korostui rangaistusten kaksijakoisuus: päävaihtoehdot olivat ehdollinen tai ehdoton vankeusrangaistus.

- Kaikkien seitsemän tapauksen keskimääräisessä tarkastelussa ehdottoman vankeuden käyttö oli yhtä suosittua sekä väestöhaastattelussa että tuomari-kyselyssä.
- Väestövastaajista joka viides niistä, jotka olivat määränneet ehdottoman vankeuden, oli valmis harkitsemaan vankeuden sijasta yhdyskuntarangaistusta tai yhdistelmävankeutta ja useampi kuin joka kolmas oli valmis harkitsemaan päihdehoitoa vankeuden sijasta.
- Väestöhaastattelussa vastaajat pitivät ennaltaehkäisyä selvästi tehokkaampana rikosentorjunnan keinona kuin kontrollin tai vankilarakentamisen lisäämistä. Selvästi suosituin rikosentorjunnan muoto on nuorisotyön tehostaminen sekä perheiden ongelmiin puuttuminen.

2 JOHDANTO

Suomessa harjoitettua kontrollipolitiikkaa kohtaan esiintyy aika ajoin julkista kritiikkiä. Kritiikin aiheena ovat liian lievinä pidetyt rangaistukset. Viime aikoina on julkisessa keskustelussa ollut aiheena erityisesti seksuaalirikosten ja pahoinpitelyrikosten rangaistustaso, joita on pidetty liian lievänä. Keskusteluun ovat osallistuneet myös rikos-oikeuden asiantuntijat. (Ks. esim. Kunnas 2010; Ranta 2015 ja Forsberg 2015.) On esitetty, että tällaista julkista keskustelua voitaisiin pitää merkinä siitä, että kansalaisten oikeustaju ja tuomioistuinten määräämä rangaistusten taso eivät kohtaisi riittävän hyvin ja seurauksena olisi kansalaisten epäluottamuksen kasvu oikeuslaitosta kohtaan (Balvig et al. 2015, 343–344; Jerre 2013; Olausson 2014; Ryberg & Roberts 2014, 1–13. Ainakin toistaiseksi olemme kuitenkin Euroopan huippumaita mitä tulee kansalaisten oikeuslaitosta kohtaan tuntemaan luottamukseen (Jackson et al. 2014).

Kriittinen keskustelu väkivalta- ja seksuaalirikosten rangaistustasosta heijastui keväällä 2015 myös Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan, jossa kirjattujen tavoitteiden mukaan pyritään muun muassa varmistamaan, ”että rikoksista annettavat rangaistukset ovat oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen” (Valtioneuvoston... 2015). Oikeusministeri totesi syksyllä 2015, että suomalaisten oikeustajusta tullaan tekemään tutkimus, jossa selvitetään, vastaavatko kansalaisten oikeustaju ja vallitseva oikeuskäytäntö toisiaan (Salo 2015). Tutkimus aloitettiin vuoden 2016 alussa ja perustulokset esitetään tässä raportissa.

Yleisön käsityksiä rangaistusten sopivasta tasosta voidaan tutkia kysely- tai haastattelututkimuksilla. Tutkimusten lähestymistapa voi vaihdella (Jerre 2013; Balvig ym 2015). Ensinnäkin voidaan tarkastella yleisön keskuudessa vallitsevia yleisiä käsityksiä rangaistusten oikeasta tai toivottavasta tasosta. Kun ilmiötä mitataan kysely- tai haastattelututkimuksissa, tuloksena on, että väestö kannattaa melko kovaa rangaistuskäytäntöä tai ehdottaa rangaistusten koventamista. Tällaisesta oikeustajun ulottuvuudesta meillä jo on suhteellisen hyvä kuva aiempien tutkimusten perusteella. Suomen osalta tiedetään esimerkiksi, että väestöstä kolme neljästä on sitä mieltä, että ”rikollisille pitäisi antaa paljon nykyistä kovempia rangaistuksia” (Kääriäinen 2016). Ilmiö on kuitenkin yleismaailmallinen eikä koske vain Suomea: useimmissa maissa väestö haluaa kovempia rangaistuksia kun asiaa kysytään tällä tavalla yleisellä tasolla. (ESS Round 5, 2016)

Yllä kuvatun kaltaiset mielipidekysymykset mittaavat lähinnä ihmisten rankaisua koskevia asenteita. Rangaistusenteet vaihtelevat ja ovat sinänsä mielenkiintoinen tutkimuskohde. Kuitenkin melkein kaikki ihmiset ovat sitä mieltä, että rikoksesta pitää tulla rangaistus ja kovat rangaistukset tulevat ehkä ensin mieleen kun ihmiset miettivät, miten rikollisuuteen voitaisiin vaikuttaa. Ihmisten kuva rikollisuudesta syntyy pitkälle median välittämien tietojen varassa ja mediassa saavat julkisuutta lähinnä raskeat rikokset vaikka suurin osa rikoksista on todellisuudessa melko arkipäiväisiä kuten liikennerikoksia tai vähäisiä omaisuusrikoksia. Kyselytutkimusten abstraktit kysymykset peittävät alleen todellisen rikollisuuden yksityiskohtien valtavan kirjon ja vaihtoehtoisten rikosseuraamusten olemassaolon. Pitäisikö koventaa kaikkien rikosten rangaistuksia, vai vain tietynlaisten? Mitä koventaminen tarkoittaa? Pitäisikö sulkea lisää ihmisiä vankiloihin vai miettiä uusia, vankeudelle vaihtoehtoisia, mutta kovempia rangaistuksia? Pitäisikö ottaa huomioon rikosseuraamusten vaikuttavuus ja kustannukset? Vai pitäisikö sittenkin panostaa rikosten ennalta ehkäisyyn kovempien rangaistusten sijasta?

Väestötutkimuksissa voidaan antaa vastaajille informaatiota rikoksesta ja seuraamuksista. Sen sijaan, että kysyttäisiin yleistä halukkuutta rankaisemiseen, voidaan vastaajille kuvata jokin konkreettinen rikostapaus ja pyytää häntä valitsemaan rangaistus annetuista seuraamusvaihtoehdoista. Tällöin vastaaja saatetaan lähemmäs tilannetta, jossa tuomarit ovat määrätessään rangaistuksia. Ongelmana toki on edelleen informaation niukkuus tuomioistuinten aitoihin päätöksentekotilanteisiin nähden. Väestötutkimuksissa ei ole mahdollista tarjota mutkikkaista rikosjutuista läheskään kaikkea sitä informaatiota, jota tuomarit saavat ja tarvitsevat. Joka tapauksessa tällaisten tutkimusten tuloksena on ollut, että informaatio rikoksesta ja seuraamusvaihtoehdoista lieventää väestön rankaisevia asenteita ja tuo heidän päätöksensä lähemmäs aitoa rankaisukäytäntöä.

Tässä tutkimuksessa sovellettiin jälkimmäistä väestötutkimuksen menetelmää. Tutkimusta varten laadittiin kuvaukset muutamista rikostapauksista ja pyydettiin otokseen poimittuja suomalaisia valitsemaan sopivaksi katsomansa rangaistus annettujen rangaistusvaihtoehtojen joukosta. Samat tapaukset esiteltiin myös ammattituomareille, joita pyydettiin määräämään samojen kuvausten pohjalta suomalaisen oikeuskäytännön mukainen rangaistus.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Vinjetit

Tutkimusasetelmana oli siis arvioida valituissa rikostapauksissa tuomarikyselyllä valitsevaa rangaistuskäytäntöä ja verrata sitä väestöhaastatteluissa kansalaisten suosiin rangaistusvalintoihin. Rikostapausten määrä ei voi tällaisessa tutkimuksessa olla kovin suuri, jotta erityisesti väestöhaastattelut voidaan viedä hallitusti loppuun asti. Haastattelutilanteista muodostuu helposti haastateltavan kannalta raskaita ja vaativia. Tutkimuksen ohjausryhmässä¹ arvioitiin, että korkeintaan seitsemän rikostapausten läpikäyminen haastattelutilanteessa olisi mahdollista.

Toinen ongelma koskee luonnollisesti valittavien rikostapausten laatua. Valintojen tulisi heijastaa ajankohtaista yhteiskunnallista keskustelua eri rikosten moitittavuudesta ja tuomitsemiskäytännössä mahdollisesti ilmenevistä ongelmista. Tutkimuksen ohjausryhmässä käytyjen keskustelujen jälkeen päädyttiin siihen, että tutkimuksessa tarkasteltavien rikostapausten tulisi kuvata väkivaltaa julkisilla paikoilla ja parisuhteissa sekä seksuaalista väkivaltaa. Lisäksi haluttiin tarkastella vakavaa huumausainerikollisuutta, talousrikollisuutta ja rattijuopumusta. Väestöhaastattelua ja tuomarikyselyä varten muodostetut rikostapaukset kuvaavat siten seuraavan kaltaisia tapahtumia:

- Väkivalta julkisella paikalla (törkeä pahoinpitely)
- Sukupuoliyhteys lapsen kanssa (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)
- Sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla (raiskaus)
- Väkivalta lähisuhteessa (pahoinpitely)
- Huumausaineen maahantuonti ja myynti (törkeä huumausainerikos)
- Verojen vilpillinen välttäminen (törkeä veropetos)
- Auton kuljettaminen päihtyneenä (törkeä rattijuopumus)

Kuvausten (vinjettien) sisältö muodostaa kolmannen ongelman. Lähtökohtana oli, että tutkimuksessa käytettävät vinjetit muodostetaan aitojen rikostapausten pohjalta. Mutta miten valita vinjetin pohjaksi tapaus, joka kuvastaisi tyypillisesti jotain valitsemaamme rikosilmiötä, esimerkiksi väkivaltaa julkisella paikalla? Rikollisen käyttäytymisen kirjo on valtava, kahta täysin samanlaista rikosta tuskin on.

Vinjettien laadinnan lähtökohdaksi otettiin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa ylläpidettävä Rikosten ja rikosseuraamusten tutkimusrekisteri, josta poimittiin satunnaisesti muutamia kymmeniä kaikkiin yllämainittuihin rikosnimikkeisiin liittyviä tapauksia pääosin vuodelta 2012. Tietokannasta poimittuja käräjäoikeuden päätöksiä luettiin ja havaintoja verrattiin niihin tilastojen ja erillistutkimusten tarjoamiin tietoihin, joita oli käytettävissä eri rikostyypeistä. Tällä tavalla vinjettien kirjoittamisen lähtökohdaksi pyrittiin löytämään tapaukset, jotka olisivat mahdollisimman tyypillisiä

¹ Tutkimuksen ohjausryhmään kuuluivat ylijohtaja Arto Kujala (pj), lainsäädäntöjohtaja Lena Andersson, apulaisosastopäällikkö Aarne Kinnunen, professori Janne Kivivuori, projektikoordinaattori Laura Kuitunen (siht.), yliopistotutkija Juha Kääriäinen, professori Tapio Lappi-Sepälä ja neuvotteleva virkamies Venla Salmi.

omassa rikoslajissaan. Lopulliset vinjettien tekstit syntyivät tutkijan ja projektikoordinaattoreiden yhteistyönä². Vinjeteissä ei käytetty lakitermejä, jotka olisivat saattaneet johdatella vastaajaa. Esimerkiksi rikoslaissa esiintyviä rikosnimikkeitä ei käytetty, jotta ne eivät olisi ohjanneet käyttämään laissa määriteltyjä rangaistusasteikkoja. Vinjettejä laadittaessa jouduttiin jossain määrin keksimään tapauksen olosuhteita kuvaavia tekijöitä, sillä käytettävissä olleet tuomioistuimaterialit olivat tässä suhteessa niukkoja. Etenkin auton kuljettamista päihtyneenä koskevaa tapausta jouduttiin kehystämään runsaasti keksityillä tiedoilla. Vinjeteissä esiintyvät nimet ja paikkakunnat ovat luonnollisesti keksittyjä.

Vinjetit tuli kirjoittaa riittävän lyhyiksi, jotta kysely ja haastattelu eivät muodostuisi vastaajan kannalta liian raskaaksi. Siksi kuvausten sisältämä informaatio jää niukaksi verrattuna oikeisiin oikeuskäsittelyihin. Etenkin tuomarikyselyssä tämä seikka aiheutti jonkin verran kritiikkiä tutkimusta kohtaan ja monet tuomarit katsoivat, etteivät voi ottaa tapauksiin kantaa annettujen tietojen varassa.

3.2 Tuomarikyselyn toteutus³

Tuomarikysely toteutettiin internetkyselynä Unipark-ohjelmalla. Oikeusministeriöstä saatiin käräjäoikeuksien laamannien nimet ja tiedot tuomareiden määristä. Kysely lähetettiin sähköpostina 13.5.2016 käräjäoikeuksien kirjaamoon ja kansliaan sekä laamanneille eteenpäin välitettäväksi kaikille käräjätuomareille. Viestissä kerrottiin tutkimuksen tavoitteista ja asetelmasta, jossa annettujen vinjettien pohjalta tuomareita pyydettiin määrittämään rangaistus vallitsevan oikeuskäytännön mukaisesti. Oikeusnotaarit rajattiin kyselyn ulkopuolelle. Kahden viikon kuluttua eli 30.5.2016 lähetettiin vielä muistutussähköposti, jolloin vastausaikaa jatkettiin 17.6.2016 asti. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomen ja ruotsin kielellä.

Oikeusministeriön välittämien tietojen mukaan käräjätuomareita ja laamanneja oli kyselyn tekohetkellä 496. Kyselyyn saatiin 192 hyväksyttyä vastausta jolloin vastausprosentiksi saadaan 38,7. Kyselyn aikana saadun palautteen perusteella osa tuomareista katsoi, ettei voi vastata kyselyyn tapauksista annetun informaation niukuuden tähden. Osa kieltäytyi myös siksi, että toimi kyselyhetkellä pääasiassa siviiliasioiden parissa eikä katsonut tuntevansa riittävän hyvin rangaistuskäytäntöä.

Tuomarikyselyn lomake koostui ainoastaan vinjeteistä ja niihin liittyvistä kysymyksistä sekä kysymyksistä, jotka koskivat vastaajan virkaikää ja sukupuolta. Kyselylomake alkoi seuraavalla johdannolla:

”Hyvä tuomarikyselyn vastaaja!

Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti toteuttaa tutkimuksen suomalaisten oikeustajusta. Tutkimus tehdään Oikeusministeriön toimeksiantonosta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, vastaako suomalainen rangaistuskäytäntö väestön käsityksiä oikeudenmukaisista tuomioista erilaisissa rikostapauksissa. Tutkimuksessa kerätään kaksi erillistä aineistoa. Ensinnäkin tehdään haastattelut edustavalle väestötökselle. Näissä haastatteluissa kuvataan seitsemän erilaista rikostapausta ja vastaajia pyydetään antamaan sopivaksi katso-

² Hankkeessa toimivat projektikoordinaattoreina VTM Laura Kuitunen ja OTM, FM Ville A. Saarinen.

³ Tuomarikyselyn käytännön toteutuksesta vastasi Laura Kuitunen.

mansa rangaistus annetuista vaihtoehdoista. Lisäksi väestöhaastatteluissa tehdään kysymyksiä, jotka kuvaavat vastaajien käsityksiä tuomioistuinten toiminnasta ja kriminaalipolitiikan vaihtoehdoista. Väestöhaastattelujen lisäksi tehdään tuomarikysely, joka suunnataan kaikille käräjäoikeustuomareille. Tuomarikyselyssä esitetään samat rikostapaukset kuin väestökyselyssäkin ja tuomareita pyydetään määräämään niissä rangaistuskäytäntömme mukainen tuomio. Kutsu tuomarikyselyyn osallistumisesta on lähetetty kaikkiin Manner-Suomen käräjäoikeuksiin. Toivomme, että vastaatte kyselyyn, jotta saamme luotettavan ja oikean kuvan suomalaisesta rangaistuskäytännöstä valitsemiemme tapausten osalta.”

Tämän jälkeen annettiin ohje (samassa muodossa kuin väestöhaastattelussa):

”Seuraavaksi käymme läpi rikostapaukset ja pyydämme teitä valitsemaan tapaukseen sopivan rangaistuksen annetuista vaihtoehdoista tai niiden yhdistelmästä. Kuvaamamme tapaukset on luotu aitojen rikostapausten pohjalta, ihmisten ja yritysten nimet ovat keksittyjä. Kuvatut teot katsotaan todella tapahtuneiksi joten teidän ei tarvitse ottaa kantaa, ovatko henkilöt todella syyllistyneet kuvattuihin teoihin. Pyydämme teitä vain määräämään mielestänne sopivan rangaistuksen kustakin teosta.”

Tämän jälkeen siirryttiin vinjettien esittämiseen. Jokaisen vinjetin jälkeen esitetään kysymys:

”Minkä rangaistuksen antaisit N:lle (vinjetissä esiintyvä rikoksen tekijän nimi)? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon”.

Tuomarikyselyssä käytettiin täsmälleen samoja vinjettejä kuin väestöhaastatteluissa. Vastausvaihtoehdot ovat myös identtiset molemmissa lomakkeissa. Liitteessä 3 on kuvakaappaus väestöhaastattelulomakkeen vastausvaihtoehdoista.

Tuomarikyselyn lomake on tarvittaessa saatavissa Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista.

3.3 Väestöhaastattelun toteutus

Väestötutkimus tehtiin tietokoneavusteisina henkilökohtaisina käyntihaastatteluina suomen tai ruotsin kielellä.⁴ Haastattelija käytti tablettitietokonetta ja pääsääntöisesti näytti vastausvaihtoehdot tablettilta vastaajalle. Kenttätyöhön osallistui 38 haastattelijaa. Otos tehtiin kiintiöpoimintana niin, että tavoitteena oli 1250 loppuun saatettua haastattelua. Poiminta suoritettiin niin, että otos on edustava vastaajan asuinpaikan, iän ja sukupuolen mukaan. Tutkimuksessa tehtiin 1254 haastattelua, joista kolme alle 18-vuotiaan haastattelua poistettiin. Käytyjä osoitteita oli kaikkiaan 5841. Näin vastausprosentiksi saatiin 21,4, mikä on kiintiöpoimintamenetelmälle tyypillisen alhainen. Suurin osa kadosta, 2512 henkilöä, johtui siitä, että otokseen osuvaa henkilöä ei tavoitettu tai henkilö ei kuulunut kohderyhmään. Kieltäytyneitä oli 1971. Analyysiä varten laskettiin painokertoimet, jolla vielä korjattiin aineistoa vastaamaan väestön alueellista, ikä-, sukupuoli- ja puoluekannatusjakaumaa. TNS Gallupin toimesta laadittu tarkempi selostus väestöhaastattelun otoksesta ja muusta kenttätyöstä on liitteessä 1.

⁴ Väestötutkimuksen toteutti TNS Gallup oy.

Otoksen mahdollisen vinouman toteamiseksi tarkasteltiin vielä otokseen osuneiden koulutustasoa. Tilastokeskuksen koulutusrakennetietojen mukaan Suomessa oli vuonna 2014 (viimeisin saatavilla ollut tieto) vähintään alemman korkea-asteen suorittaneita yli 15-vuotiaasta väestöstä 29,7 prosenttia. Tässä tutkimuksessa kysyttiin vastaajan korkeinta koulutusastetta, jonka hän on suorittanut. Vähintään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita oli vastaajista 30,1 prosenttia. Tästä voimme päätellä, että koulutusrakenteen osalta painotettu otos vastaa hyvin perusjoukkoa.

Haastattelulomake suunniteltiin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa ja lomakkeesta saatiin palautetta asiantuntijoilta, jonka jälkeen lomake muokattiin lopulliseen muotoonsa.⁵ Joiltakin osin lomakkeen kysymyksiin viitataan tämän raportin liitteissä.

Väestöhaastattelun haastattelulomake jakautui kolmeen osaan. Osassa A kartoitettiin vastaajan käsityksiä mm. rikoksista, kontrollipolitiikasta, tuomioistuimista ja tuomareista. Osassa B esiteltiin vinjetit ja pyydettiin vastajaa antamaan niistä mielestään sopiva rangaistus. Osassa C kerättiin vastaajan ja kotitalouden taustatiedot sekä vastaajan arvoja kartoittava kysymyssarja.

Osa B alkoi haastattelijan johdannolla:

”Seuraavaksi haluamme tietää, millaisen rangaistuksen antaisitte seitsemän erilaisen rikostapauksen kohdalla. Ennen kuin käymme läpi näitä tapauksia, kerromme lyhyesti, millaisia erilaisia rikosseuraamuksia Suomessa tuomioistuimien voi määrätä. Käydään läpi seuraamukset lievimmästä ankarimpaan.”

Tämän jälkeen lomakkeessa on haastattelijan ohje:

”Kortti B0. Haastattelijä antaa kortin ja lukee vastaajalle. Rangaistusvaihtoehdot tulee lukea rauhallisesti ja antaa kirjallisena (kortilla) vastaajalle. Vastaajalla täytyy olla mahdollisuus haastattelun kuluessa saamastaan kortista tarkistaa, mitä milläkin rangaistuksella tarkoitetaan.”

Edellä mainitun kortin sisältö on liitteessä 2.

Tämän jälkeen haastattelijä sanoo:

”Seuraavaksi käymme läpi rikostapaukset ja pyydämme teitä valitsemaan tapaukseen sopivan rangaistuksen edellä esitetyistä vaihtoehdoista tai niiden yhdistelmästä. Kuvaamamme tapaukset on luotu aitojen rikostapausten pohjalta, ihmisten ja yritysten nimet ovat keksittyjä. Kuvatut teot katsotaan todella tapahtuneiksi joten teidän ei tarvitse ottaa kantaa, ovatko henkilöt todella syyllistyneet kuvattuihin tekoihin. Pyydämme Teitä vain määräämään mielestänne sopivan rangaistuksen kustakin teosta.”

Seuraavaksi haastattelijä lukee ensimmäisen vinjetin sisällön haastateltavalle ja kysyy tämän jälkeen:

”Minkä rangaistuksen antaisit N:lle (vinjetissä esiintyvä rikoksen tekijän nimi)? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon”.

⁵ Haastattelulomakkeen saa tarvittaessa Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista ja myöhemmin Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta.

Vastausvaihtoehdot käyvät selville liitteestä 3. Haastattelija näytti vaihtoehdot näyttöltä ja vastaaja sai lisäksi vaihtoehdot erillisellä kortilla. Vastausvaihtoehdot poikkeavat jonkin verran sen mukaan, onko kysymys henkilöön kohdistuvista rikoksista, jolloin kysytään myös korvauksista ja sovittelusta. Rattijuopumustapauksessa lisävaihtoehdona on myös ajokielto.

Tämän jälkeen käytiin läpi samalla tavalla kaikki seitsemän tapausta siinä järjestyksessä, kuin ne on tässä raportissa esitetty.

Väestöhaastattelussa käytettiin kahta hiukan toisistaan poikkeavaa lomaketta. Lomakevariantit poikkesivat yhden A-osassa esitetyn kysymyksen kohdalla, jolla karotettiin vastaajien tiedon tasoa rikollisuudesta ja rikosseuraamuksista, ks. liite 5. Peruslomakkeessa, johon vastasi 969 vastaajaa, haastattelu jatkui tämän kysymyksen jälkeen niin, että siirryttiin suoraan seuraavaan kysymyksen. Toisessa lomakevariantissa, johon vastasi 282 vastajaa, tiedon tasoa koskevan kysymyksen jälkeen annettiin haastateltaville oikeat vastaukset ja tarjottiin informaatiota, jotka liittyivät esitettyihin kysymyksiin. Informaatio annettiin korttien muodossa, jotka luettiin haastateltaville ja annettiin heidän käteensä. Tämän jälkeen haastattelu jatkui normaalisti. Kyseisellä järjestelyllä haluttiin kokeilla, vaikuttaako lisäinformaatio siihen, millaisia rangaistuksia haastateltavat tarjoavat kussakin rikostapauksessa. Tuloksia analysoitaessa huomattiin, että lisäinformaation yhteys annettuihin rangaistuksiin oli hyvin vähäinen. Siksi tässä raportissa tulokset analysoidaan käyttäen koko aineistoa (N=1 251). Lisäinformaation ja eräiden väestöllisten taustatekijöiden merkitystä analysoidaan raportin liitteessä 6.

3.4 Aineistojen muokkaus ja analyysi

Tässä raportissa aineisto analysoidaan pääosin kuvailevilla menetelmillä ja tarkastelun pääfokus on tuomarikyselyn ja väestöhaastattelun rangaistusten valintaa koskevien vastausten vertailussa.

Sekä tuomarikyselyssä että väestöhaastattelussa vastaaja sai siis valita kussakin rikostapauksessa yhden tai useamman rangaistusvaihtoehdon annetuista vastausvaihtoehdoista. Siksi oli tarpeen laskea rangaistuslajin valintaa kuvaavat muutujat molemmissa aineistoissa yhtenäisellä tavalla niin, että vastaajan valinta voitiin sijoittaa yhteen seuraavista kategorioista.

1. Tuomitsematta jättäminen
2. Vain sakko, ei muita rangaistuksia
3. Vain ehdollinen vankeus, ei muita rangaistuksia
4. Ehdollinen vankeus + sakko, ei muita rangaistuksia
5. Yhdyskuntapalvelu: jos yhdyskuntapalvelu oli merkitty ehdollisen tai ehdottoman vankeuden yhteydessä, merkittiin yhdyskuntapalveluksi
6. Valvontarangaistus: jos valvontarangaistus oli merkitty ehdollisen tai ehdottoman rangaistuksen yhteydessä, merkittiin valvontarangaistukseksi. Jos oli annettu sekä valvontarangaistus että yhdyskuntapalvelu, merkittiin valvontarangaistukseksi.
7. Vain ehdoton vankeus tai ehdoton vankeus + sakko

Vankeusrangaistusten pituutta kuvaavat tiedot laskettiin kaikista niistä vastauksista, joissa vankeusrangaistus oli valittu.

Puuttuviksi tiedoiksi merkittiin tapaukset, jotka eivät sopineet mihinkään edellä olevista tapauksista johtuen vastauksen epäloogisuudesta, esimerkiksi jos oli valittu tuomitsematta jättäminen ja kuitenkin sen lisäksi valittu jokin rangaistus. Myös tapaukset, joissa oli valittu ehdollinen ja ehdoton vankeus merkittiin puuttuviksi. Suurin osa puuttuvista tiedoista johtui kuitenkin siitä, että vastaaja ei ollut valinnut yhtään annetuista vaihtoehdoista.

Tuomarikyselyssä saatiin 192 sellaista vastausta, jossa oli otettu kanta vähintään yhteen tapaukseen ja 164 sellaista vastausta, jossa oli otettu kanta kaikkiin seitsemään tapaukseen. Ensin mainittuja pidetään hyväksytyjen vastausten määränä. Väestöhaastattelussa saatiin 1251 hyväksytyä haastattelua.

Puuttuvien tietojen osuus (%) kaikista hyväksytyistä vastauksista vaihteli tapauksesta riippuen seuraavan taulukon mukaisesti:

Taulukko 1 Puuttuvien tietojen osuus (%) kaikista hyväksytyistä vastauksista tuomarikyselyssä ja väestöhaastattelussa.

	tuomari-	väestöhaastattelu		
	kysely			
	yhteensä	mies	nainen	yhteensä
väkivalta julkisella paikalla	3,6	3,2	3,6	2,9
sukupuoliyhteys lapsen kanssa	4,7	6,7	10,9	8,8
sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla	10,4	5,1	5,1	5,1
väkivalta lähisuhteessa	9,4	13	17,6	15,3
huumausaineen maahantuonti ja myynti	11,5	1,4	1,7	1,6
verojen vilpillinen välttäminen	17,2	0,9	2,6	2,1
auton kuljettaminen päihtyneenä	13,5	1,3	2,8	2,1

Kuten jo aiemmin todettiin, tuomarikyselyssä vastausaktiivisuuteen vaikutti luultavasti annetun informaation niukkuus. Esimerkiksi verojen vilpillistä välttämistä koskeva kuvaus oli pidettävä varsin yksinkertaisena, jotta mahdollisimman monet väestövastaajat pystyisivät ottamaan tapaukseen kantaa. Tämä varmasti lisäsi puuttuvien tietojen määrää tuomarikyselyssä. Väestöhaastatteluaineistossa kiinnittyy huomio tapauksiin, joissa oli kyse väkivallasta lähisuhteessa ja sukupuoliyhteydestä lapsen kanssa. Osa vastaajista saattoi kokea tapaukset niin lieviksi, ettei halunnut ottaa niihin lainkaan kantaa. Väestöhaastattelussa naiset olivat jonkin verran epävarmempia ilmaisemaan kantansa kuin miehet. Tuomarikyselyssä varsin moni vastaaja jätti ilmoittamatta sukupuolensa joten vastausaktiivisuutta ei voitu tältä osin analysoida.

Tämän raportin fokus on siis tuomarikyselyn ja väestöhaastattelun rangaistuksia koskevien tulosten vertaaminen tapaus tapaukselta. Vertailu tapahtuu yleensä prosenttilukuja vertaamalla, esimerkiksi niin, kuinka suuri osuus vastaajista antaa tapauksessa ehdottoman vankeusrangaistuksen. Tilastollisia testejä ei erikseen tehdä. Tuomarikysely on kokonaistutkimus, jolloin luottamusvälejä ei ole mielekäästä laskea. Väestöhaastattelussa otoskoko on 1 251, jolloin esimerkiksi otoksesta lasketulle prosenttiluvulle 50 saadaan 95 prosentin virhemarginaaliksi noin 2,8 prosenttiyksikköä suuntaansa ja esimerkiksi prosenttiluvulle 20 virhemarginaaliksi tulee noin 2,2 prosenttiyksikköä suuntaansa (ks. liite 8). Keskiarvoja vertailtaessa lukijalle kerrotaan

erikseen, mikäli havaitut erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä 95 prosentin riskitasolla.

Raportin neljännen luvun lopussa tulokset tiivistetään tuomarikyselyn ja väestöhaastattelun tulosten vertailun osalta. Aivan lopuksi kuvaillaan lyhyesti väestön mielipiteitä rankaisemisen tavoitteista, rikostorjunnan keinoista, tuomareista ja eräistä muista aihepiiriin läheisesti liittyvistä kysymyksistä.

4 RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ JA VÄESTÖN RANGAISTUSVALINNAT

4.1 Väkivalta julkisella paikalla

Ensimmäinen väestölle ja tuomareille esitelty tapaus koski väkivaltaa julkisella paikalla. Tapahtuman kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Roopen tapaus

Mikko oli istunut baarissa pidemmän aikaa ja pelannut automaateilla juoden samalla muutaman oluen. Poistuessaan baarista Mikko ohitti pöydässä istuvan miesjoukon, jonka kuullen Mikko sanoi: "Kaljupäät eivät pääse taivaaseen".

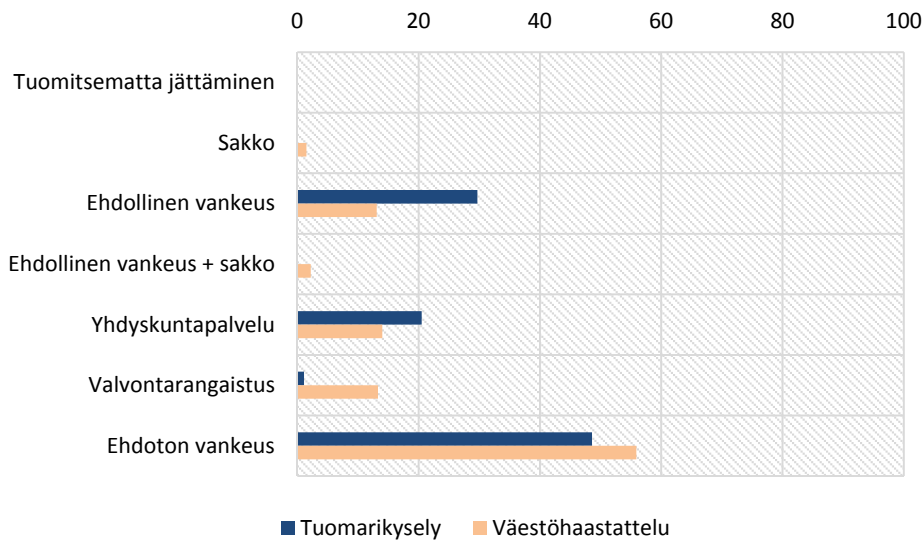
Pöydässä istuvat nousivat ylös. Seurasasi sanaharkka, jonka jälkeen kaikki lähtivät ulos selvittämään välejään osin painien. Tilannetta seurannut ravintolan omistaja erotti keskenään painivat Mikon ja pöydästä nousseen Roopen. Hän kehotti Mikkoa menemään kotiinsa ja ohjasi Roopen takaisin sisälle ravintolaan.

Mikon poistuessa kohti kotiaan Roope lähti hänen peräänsä ja löi tätä Leatherman-monitoimityökaluun sisältyvällä veitsellä vasemman kylkikaaren kohdalle vatsaan sekä vasempaan takareiteen. Lyönnistä aiheutui 10 senttimetrin pituinen pinnallinen haava vatsaan sekä kuuden senttimetrin syvyinen haava vasemmalle takareiteen.

Roope on tuomittu aiemmin vuonna 2010 samana vuonna tehdystä pahoinpitelystä 60 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen, jonka koeaika on päättynyt ennen nyt tehtyä tekoa.

Minkä rangaistuksen antaisit Roopelle? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuviosta 1.

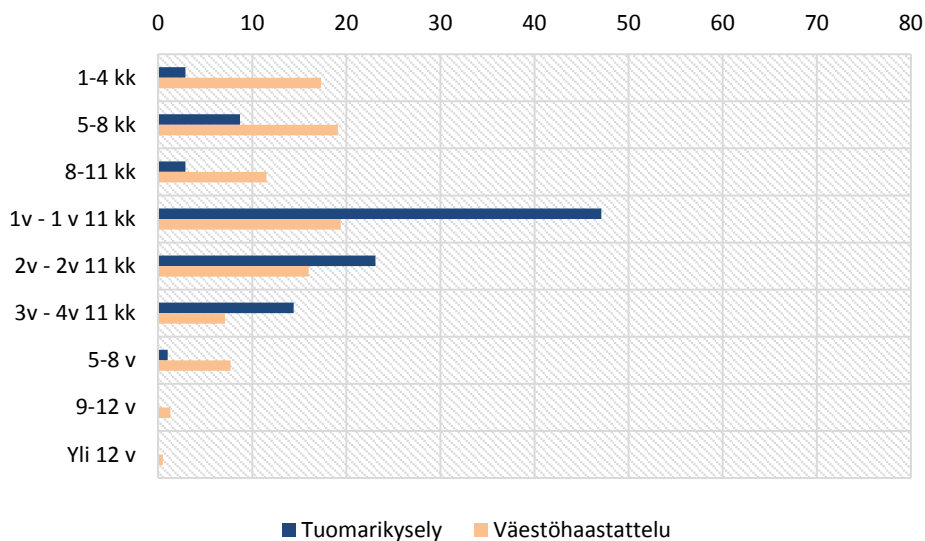
Kuvio 1 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan (%) katuväkivaltaa koskeneessa tapauksessa tuomarikyselyssä (N=185) ja väestöhaastattelussa (N=1 208).

Väestöhaastattelussa ehdotonta vankeutta ehdotettiin 56 prosentissa ja tuomarikyselyssä 49 prosentissa vastauksista. Tuomioiden keskiarvo (asteikolla 1–7, jossa 1=tuomitsematta jättäminen ja 7=ehdoton vankeusrangaistus) oli tuomarikyselyssä 5,4 ja väestöhaastattelussa 5,9. Tuomioiden keskihajonnat olivat tuomarikyselyssä 1,74 ja väestöhaastattelussa 1,48. Vastausten suurta hajontaa tuomarikyselyssä selittää se, että osa tuomareista tulkitse tapausta tapon yrityksenä ja osa törkeänä pahoinpitelyinä. Tuomarikyselystä saadun palautteen perusteella vinjetissä annettu informaatio ei ollut kaikkien tuomareiden mielestä riittävää sen toteamiseksi, kummasta rikosnimikkeestä oli kyse. Lisäksi tulosten tulkinnassa kiinnittyy huomio yhtäältä siihen, että tuomarit käyttävät ehdollista rangaistusta huomattavasti useammin kuin kansalaiset. Toisaalta valvontarangaistus on kansalaisten keskuudessa huomattavasti suosittu kuin tuomareiden vastauksissa.

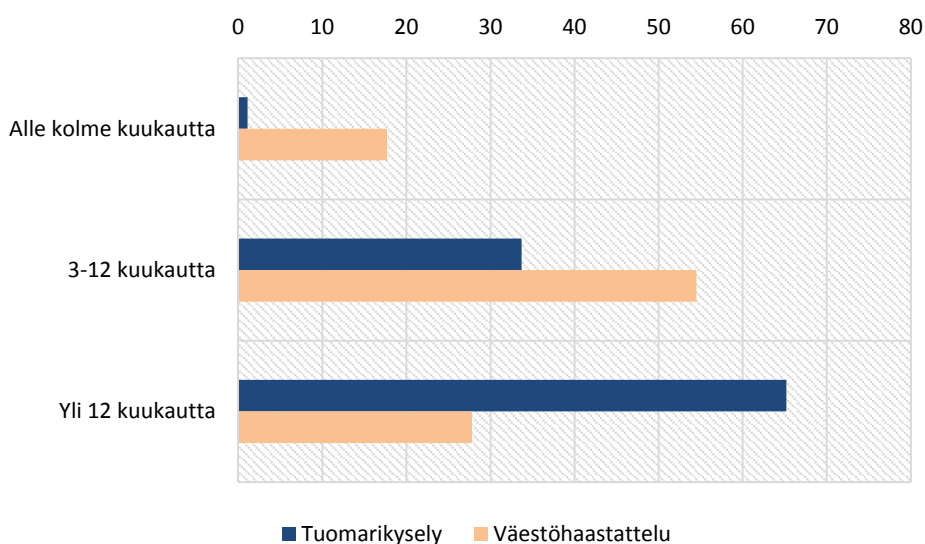
Sekä tuomarikyselyssä että väestöhaastattelussa tyypillisin rangaistuslaji oli ehdoton vankeus. Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) käy ilmi ehdottomien vankeusrangaistusten ehdotetut pituudet molemmissa aineistoissa. Voimme havaita, että tuomarikyselyssä ehdotettiin keskimäärin pidempiä tuomioita kuin väestöhaastattelussa. Toiseksi huomaamme, että tuomarikyselyssä vastausten hajonta on selvästi pienempi kuin väestöhaastattelussa. Tuomioiden pituuden keskiarvo (asteikolla 1–9) oli tuomarikyselyssä 4,3 ja väestöhaastattelussa 3,6. Tuomioiden pituuden keskihajonta oli tuomarikyselyssä 1,21 ja väestöhaastattelussa 1,94.⁶

Ehdollisten tuomioiden osalta havaitsemme myös (kuvio 3), että tuomarikyselyssä annettiin keskimäärin pidempiä tuomioita kuin väestöhaastattelussa. Tuomioiden pituuden keskiarvo (asteikolla 1–3) oli tuomarikyselyssä 2,64 ja väestöhaastattelussa 2,10. Tuomioiden pituuden hajonta on tuomarikyselyssä 0,51 ja väestöhaastattelussa 0,67.

⁶ On hyvä huomata, että kaikki väestövastaajat eivät välttämättä tiedä, että vankeusrangaistukseen määrätyt tavallisesti päästetään ehdonalaiseen vapauteen ennen rangaistusajan päättymistä.

Kuvio 2 Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuden jakauma (%) katuväkivaltaa koskeneessa tapauksessa tuomarikyselyssä (N=104) ja väestöhaastattelussa (N=736).

Kuvio 3 Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituuden jakauma (%) katuväkivaltaa koskeneessa tapauksessa tuomarikyselyssä (N=89) ja väestöhaastattelussa (N=291).

4.2 Sukupuoliyhteys lapsen kanssa

Toisessa vinjetissä kuvattiin tapausta, jossa oli tapahtunut sukupuoliyhteys lapsen kanssa. Tapahtuman kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Tonin tapaus

Peruskoulun kahdeksatta luokkaa käyvä Mirjami, 14, ja erilaisia ravintola-alan töitä tekevä Toni, 22, olivat tutustuneet netissä seuranhakusivustolla. Toni oli ottanut yhteyttä Mirjamin ilmoituksen perusteella. Molemmilla oli profiilissaan todelliset tiedot iästään. Osapuolet olivat muutamia kertoja ensin yhteydessä netin kautta. Yh-

teydenpito jatkui myöhemmin kahdenkeskisenä keskusteluna tekstiviestien välityksellä. Viestittely muuttui melko nopeasti seksuaalisväritteisemmäksi, Tonin ollessa tässä aktiivinen osapuoli.

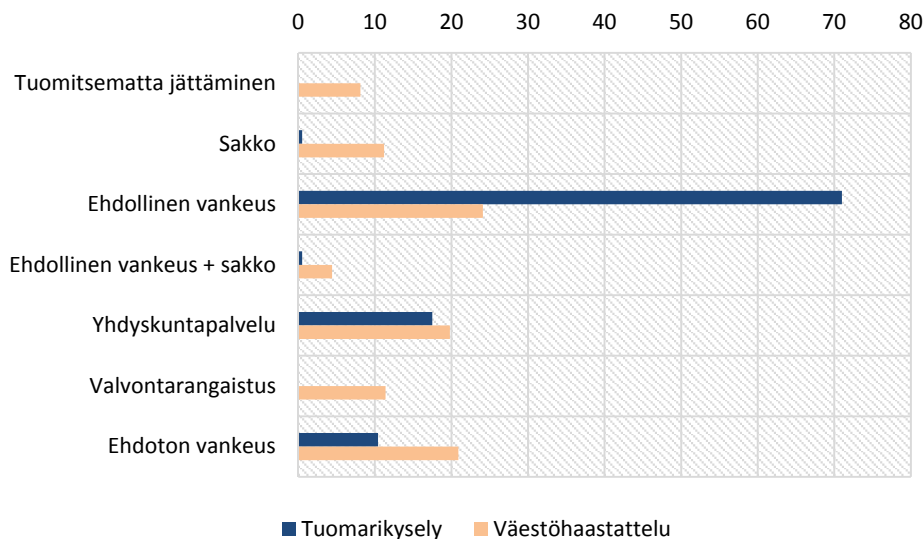
Jonkin ajan kuluttua Toni ehdotti tapaamista molempien tuntemassa kahvilassa. Kahvilasta he siirtyivät Tonin asunnolle kuuntelemaan musiikkia. Tässä tapaamisessa osapuolten välinen kanssakäyminen rajoittui suutelemiseen sekä kosketteluun vaatteiden päältä. Toni ehdotti myös sukupuoliyhteyttä, mutta Mirjami ei tähän suostunut.

Toni ehdotti seuraavalle viikolle uutta tapaamista hänen asunnollaan. Tämän jälkeen osapuolet tapasivat kolmesti Tonin asunnolla ja olivat kullakin kerralla sukupuoliyhteydessä keskenään. Näiden tapaamisten jälkeen Mirjami tuli asiassa katumapäälle ja kertoi Tonille tahtovansa lopettaa tapaamiset. Tähän myös osapuolten välinen yhteydenpito loppui. Mirjami kertoi myös tapahtuneesta kouluterveydenhoitajalle, joka teki asiasta rikosilmoituksen.

Tonilla ei ole aiempia rikosrekisterimerkintöjä.

Minkä rangaistuksen antaisit Tonille? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

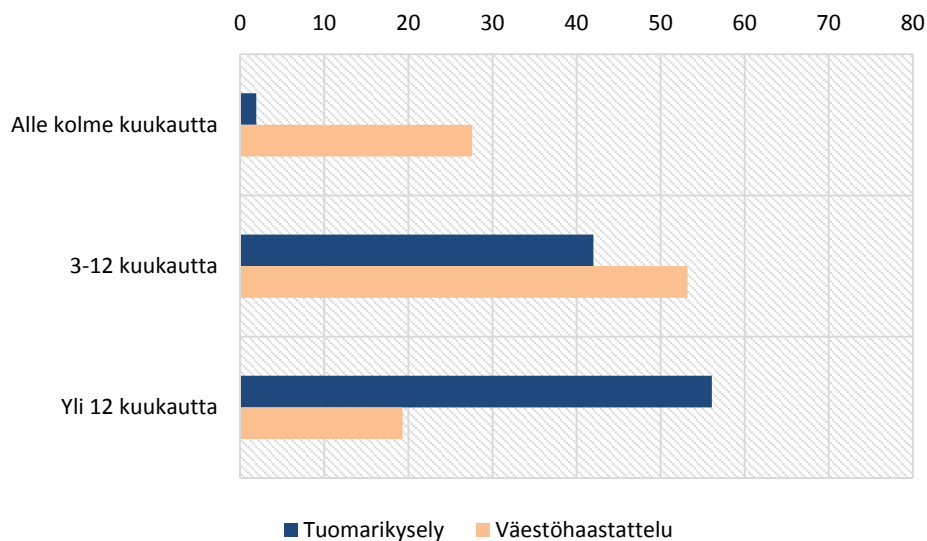
Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvioista 4.

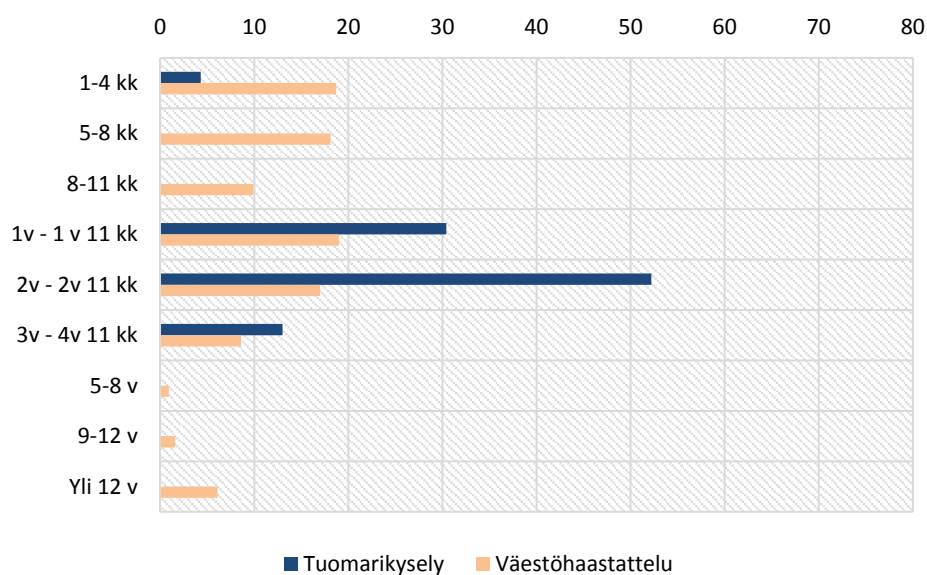
Kuvio 4 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan (%) tuomarikyselyssä (N=183) ja väestöhaastattelussa (N=1 141) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä lapsen kanssa.

Sekä tuomarikyselyssä että väestöhaastattelussa tyypillisin rangaistus oli ehdollinen vankeus. Tuomioiden keskiarvo (asteikolla 1 – 7) oli tuomarikyselyssä 3,8 ja väestöhaastattelussa 4,3. Vastausten hajonta oli kuitenkin väestöhaastattelussa selvästi tuomarikyselyä suurempi: tuomarikyselyssä ehdollinen vankeus oli selvästi suosituin rangaistuslaji mutta väestöhaastattelussa käytettiin sekä ehdollista vankeutta lievempiä että sitä ankarampia rangaistuksia. Tuomioiden keskihajonnat olivat tuomarikyselyssä 1,34 ja väestöhaastattelussa 1,96.

Kuvioissa 5 ja 6 tarkastellaan ehdollisten ja ehdottomien vankeusrangaistusten pituuksia molemmissa aineistoissa. Havaitsemme, että tuomarit määräsivät pidempiä ehdollisia ja ehdottomia rangaistuksia kuin kansalaiset. Kuvioita tarkastelemalla voimme myös havaita, että sekä ehdollisten että ehdottomien tuomioiden pituuden hajonta on väestöhaastattelussa selvästi suurempi kuin tuomarikyselyssä.

Kuvio 5 Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituuden jakauma (%) tuomarikyselyssä (N=162) ja väestöhaastattelussa (N=458) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä lapsen kanssa.

Kuvio 6 Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuden jakauma (%) tuomarikyselyssä (N=23) ja väestöhaastattelussa (N=285) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä lapsen kanssa.

4.3 Sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla

Kolmannessa tapauksessa kuvattiin sukupuoliyhteyttä nukkuvan kanssa ja pakottamalla. Kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Jarkon tapaus

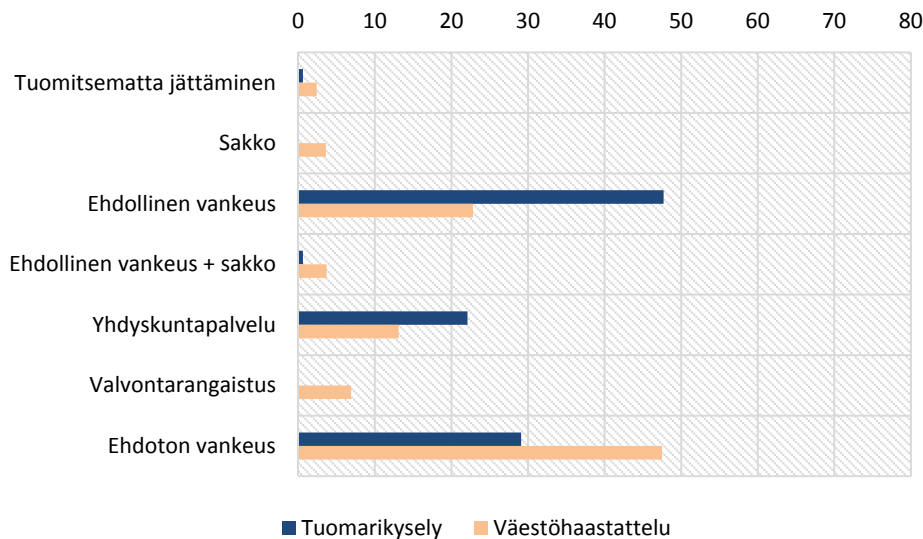
Johanna oli ollut viettämässä baari-iltaa naispuolisen ystävänsä kanssa. Johanna nautti illan ja yön aikana paljon alkoholia. Hän tutustui baarissa erääseen Jarkkoon, joka oli illan aikana liittynyt tyttöjen seuraan. Johanna ja Jarkko joivat yhdessä useita drinkkejä ja suutelivat toisiaan. Jarkko joi illan aikana Johannaa enemmän. Seurue lähti samalla taksilla Johannan ystävättären asunnolle neljän jälkeen aamulla. Asunnolla Johanna nukahti tai sammui lattialle pedatulle patjalle Jarkon viereen. Johannalla oli yöasuna alushousut, housut, toppi ja neule.

Aamulla Jarkko riisui molempien housut ja aloitti sukupuoliyhdynnän Johannan kanssa. Johanna heräsi yhdynnän aikana, kielsi Jarkkoa jatkamasta, mutta Jarkko piti vastustelevaa Johannaa käsistä kiinni ja jatkoi yhdyntää loppuun saakka.

Jarkolla ei ole aiempia rikosrekisterimerkintöjä.

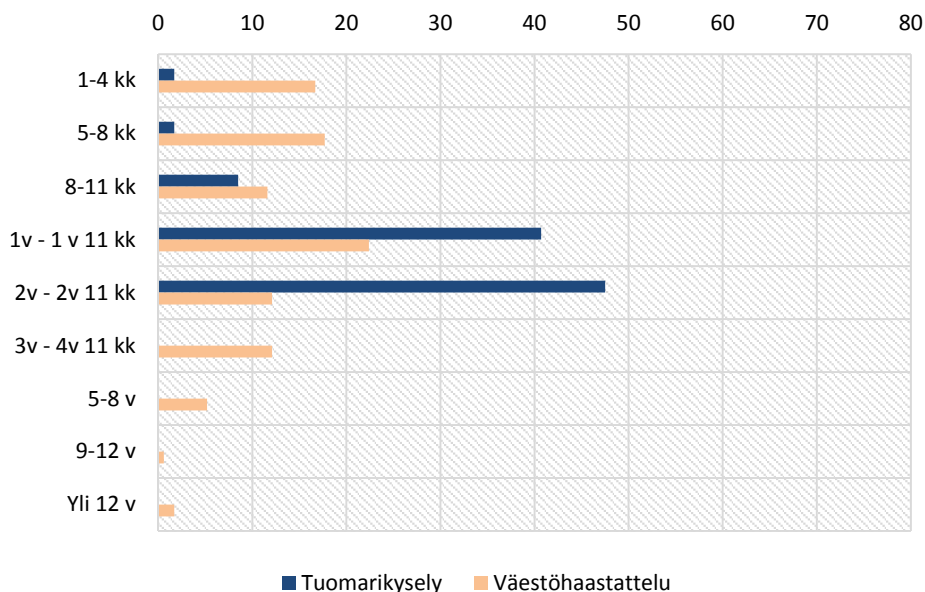
Minkä rangaistuksen antaisit Jarkolle? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvio 7.

Kuvio 7 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan (%) tuomarikyselyssä (N=172) ja väestöhaastattelussa (N=1 187) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä nukkuvan kanssa ja pakottamalla.

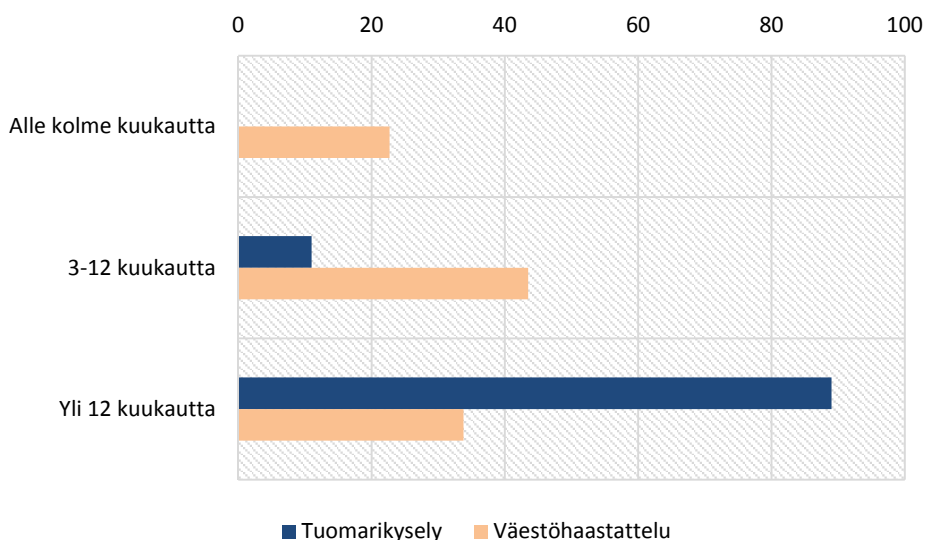
Tyypillinen rangaistuslaji tuomarikyselyssä on ehdollinen vankeus, jota kannattaa lähes puolet tuomareista. Väestöhaastattelussa tyypillisin rangaistus on puolestaan ehdoton vankeus, jota kannattaa lähes puolet väestöstä. Tuomioiden keskimääräinen ankaruus (asteikolla 1–7) on tuomarikyselyssä 4,6 ja väestöhaastattelussa 5,3. Tuomiot näyttävät kuitenkin hajoavan molemmissa aineistoissa melko paljon: tuomareista lähes kolmannes on ehdottoman vankeusrangaistuksen kannalla ja toisaalta väestöstä enemmän kuin viidennes kannattaa ehdollista vankeusrangaistusta. Tuomioiden keskijajonta onkin melko suuri molemmissa aineistoissa: tuomarikyselyssä 1,74 ja väestöhaastattelussa 1,88.

Kuvio 8 Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus tuomarikyselyssä (N=59) ja väestöhaastattelussa (N=620) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä nukkuvan kanssa ja pakottamalla (%).

Jos tarkastellaan tuomioiden pituuksia, tuomarit antoivat keskimäärin ankarampia tuomioita kuin kansalaiset (kuvio 8). Ehdottomien tuomioiden pituuden keskiarvo (asteikolla 1–9) oli tuomarikyselyssä 4,3 ja väestöhaastattelussa 3,7. Tuomioiden pituuden keskihajonta oli tuomarikyselyssä 0,84 ja väestöhaastattelussa 1,95.

Ehdollisten tuomioiden pituudet näkyvät kuviossa 9. Niistä tuomareista, jotka antoivat ehdollisen tuomion, määräisivät tuomion pituudeksi yli 12 kuukautta. Väestö ehdotti tyypillisesti 3–12 kuukautta mutta tuomioiden pituuden hajonta väestöhaastattelussa oli selvästi suurempi kuin tuomarikyselyssä.

Kuvio 9 Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus tuomarikyselyssä (N=127) ja väestöhaastattelussa (N=421) tapauksessa, jossa kuvattiin sukupuoliyhteyttä nukkuvan kanssa ja pakottamalla (%).

4.4 Väkivalta lähisuhteessa

Neljäs tapauskuvaus koski väkivaltaa lähisuhteessa. Kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Antin tapaus

Taru ja Antti olivat seurustelleet muutaman kuukauden ja pariskunta asui Tarun vuokra-asunnossa. Antti oli kirjoilla vanhempiensa asunnossa toisella paikkakunnalla. Taru opiskeli ammattiopistossa ja Antti työskenteli rakennusapumiehenä pienessä rakennusliikkeessä. Molemmat käyttivät vapaa-aikanaan melko runsaasti alkoholia.

Eräänä päivänä Taru vietti aikaansa ystävänsä kanssa alkoholia nauttien. Hän kertoi ystävälleen huolistaan ja varsinkin suhteestaan Anttiin, joka ei Tarua tyydyttänyt. Antin kanssa oli ollut monenlaista riitaa ja Tarusta tuntui, että hän halusi lopettaa suhteen. Ystävän neuvo oli, että kannattaa ottaa heti asia puheeksi Antin kanssa.

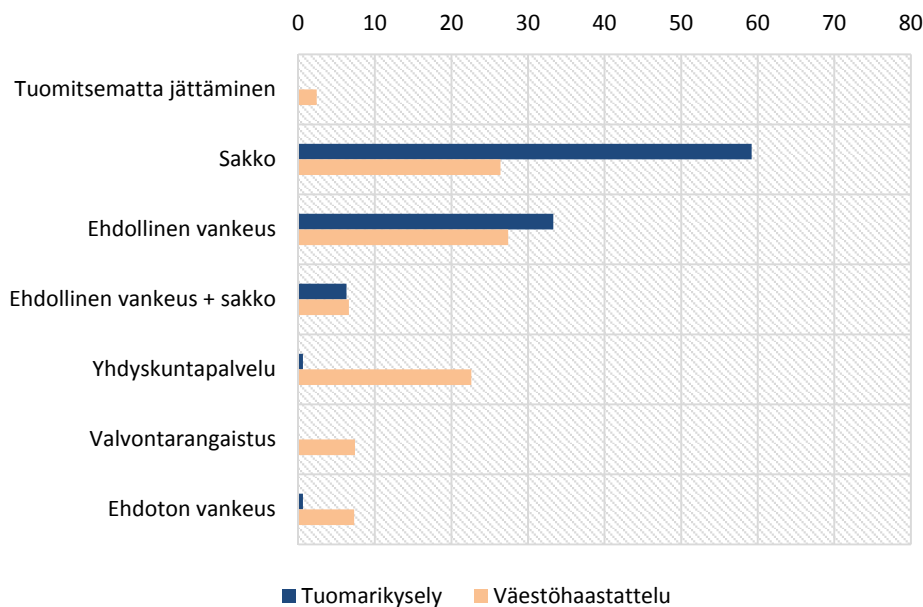
Tarun palattua illalla kaupungilta kotiin Antti oli tullut asuntoon. Taru sanoi Anttille, että tämän olisi parasta heti pakata tavaransa ja poistua asunnosta sekä antaa avaimet takaisin. Tilanne äityi kovaksi riidaksi. Taru alkoi pakata Antin tavaroita kassiin ja vaati avaimiaan. Riita päättyi lopulta siihen, että Antti löi Tarua kaksi kertaa kasvoihin ja toisella kerralla Taru kaatui maahan. Tämän jälkeen Antti poistui asunnosta ja meni kaverinsa luo yöksi.

Tapahtuman jälkeen Taru soitti useille ystävilleen ja kertoi tapahtumista. Eräs ystävästä oli kovin huolissaan Tarun tilanteesta ja soitti tapahtuneesta poliisille. Lääkärintarkastuksessa Tarun vammoiksi todettiin mustunut silmä ja henkinen ahdistus.

Antilla ei ole aiempia rikosrekisterimerkintöjä.

Minkä rangaistuksen antaisit Antille? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

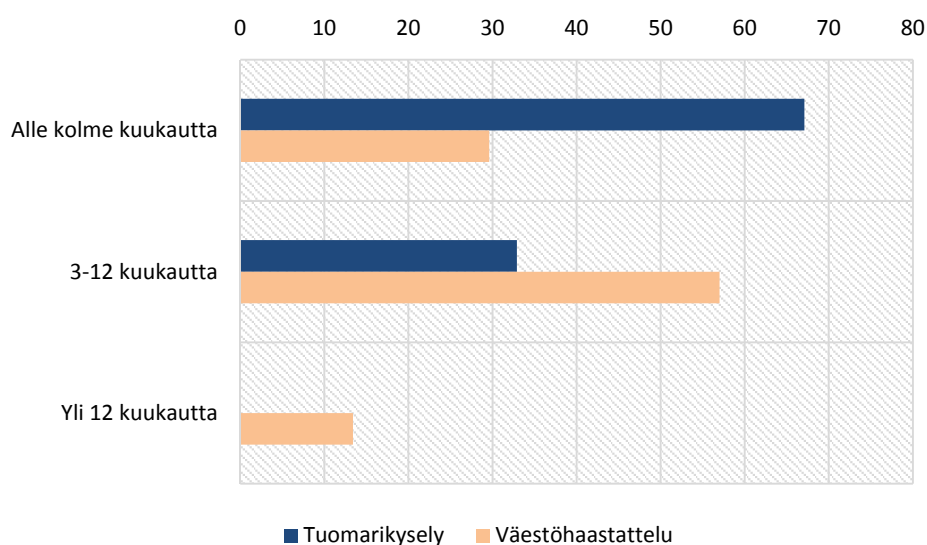
Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvio 10.

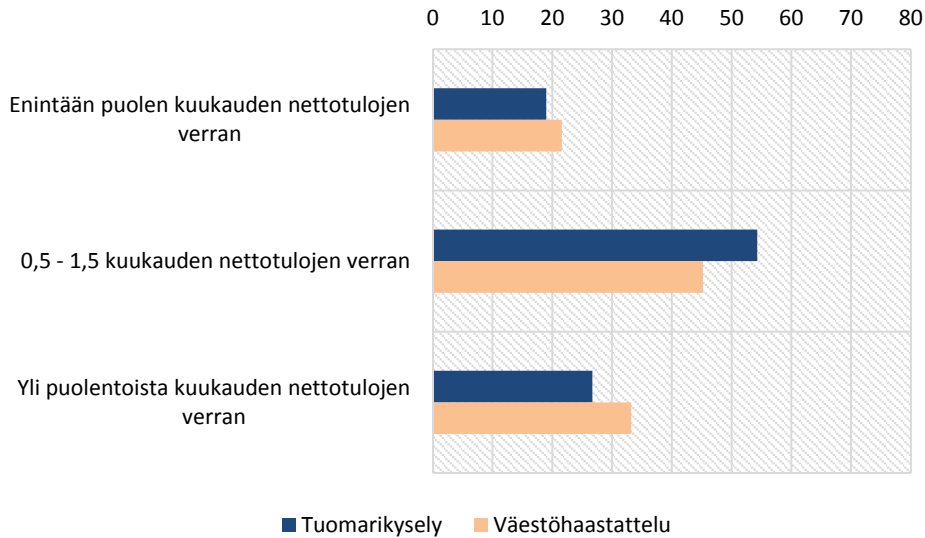
Kuvio 10 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan tuomarikyselyssä (N=174) ja väestöhaastattelussa (N=1 060) tapauksessa, jossa kuvattiin väkivaltaa lähisuhteessa (%).

Tyypillisimmät seuraamukset molemmissa aineistoissa ovat sakko ja ehdollinen vankeus. Tuomarikyselyssä selvästi yleisin seuraamus oli sakko, jota määräsi noin 60 prosenttia tuomareista, ehdolliseen vankeuteen päätyi noin kolmannes. Väestökyselyssä jokseenkin yhtä tyypillisiä seuraamuksia olivat sakko, ehdollinen vankeus sekä yhdyskuntapalvelu. Tuomioiden keskimääräinen ankaruus (asteikolla 1–7) on tuomarikyselyssä 2,5 ja väestöhaastattelussa 3,7. Tuomiot näyttävät väestöhaastattelussa hajoavan melko paljon: tuomioiden keskihajonta on väestöhaastattelussa 1,63 mutta tuomarikyselyssä vain 0,73.

Ehdollisen vankeusrangaistuksen tyypillinen pituus oli tuomarikyselyssä alle kolme kuukautta ja väestöhaastattelussa 3–12 kuukautta (kuvio 11). Väestöhaastattelussa tuomion pituus vaihteli enemmän kuin tuomarikyselyssä. Molemmissa aineistoissa tyypillinen sakkorangaistus vastaa 0,5–1,5 kuukauden nettotulojen määrää (kuvio 12).

Kuvio 11 Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus tuomarikyselyssä (N=70) ja väestöhaastattelussa (N=472) tapauksessa, jossa kuvattiin väkivaltaa lähisuhteessa (%).

Kuvio 12 Sakkorangaistuksen määrä tuomarikyselyssä (N=116) ja väestöhaastattelussa (N=449) tapauksessa, jossa kuvattiin väkivaltaa lähisuhteessa (%).

4.5 Kokaiinin maahantuonti ja myynti

Viidennessä tapauksessa kuvattiin kokaiinin maahantuontia ja myyntiä. Kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Kristianin tapaus

Kristian on työtön 25-vuotias mies, joka käyttää paljon päihteitä, myös ns. kovia huumeaineita. Hänen kavერიpiirinsä muodostuu osin samanlaisessa elämäntilanteessa olevista nuorista miehistä. Rahoittaakseen päihteiden käyttöönsä ja muuta elämäänsä Kristian on päättänyt kavereidensa kanssa tuoda maahan huumeaineita ja myydä osan tuomistaan huumeista eteenpäin.

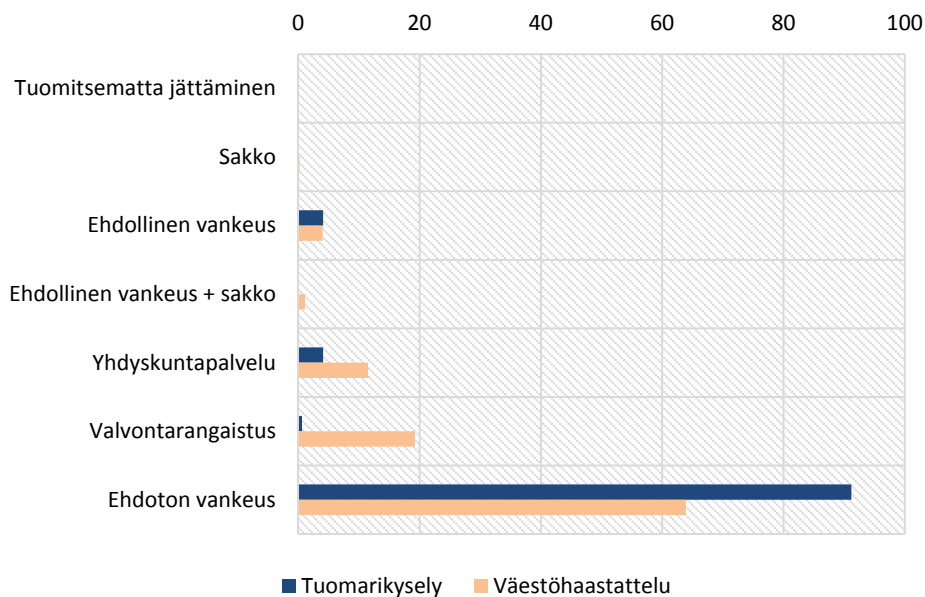
Kristian on kielitaitoinen ja hänellä on tuttavina mm. Lontoossa, joilla on yhteyksiä kokaiinin välittäjiin. Kristian tekeekin useita matkoja Lontooseen ja onnistuu tuomaan Suomeen kaikkiaan noin 500 grammaa kokaiinia, noin 50 gramman erissä. Huume-erät hän tuo peräsuoleensa. Lopulta Kristian jää kiinni Helsinki-Vantaan lentoasemalla.

Poliisikuulusteluissa hän kertoo myyneensä useita satoja käyttöannoksia, joko itse tai kavereidensa avustuksella. Samalla hän paljastaa kavereitaan, jotka vahvistavat hänen kertomuksensa. Vähittäismyyntiin kokaiinista meni kaikkiaan noin 225 grammaa, loput hän sanoo käyttäneensä itse. Käräjäoikeus arvioi myydyin kokaiinin katukauppahinnaksi vähintään noin 20 000 euroa.

Kristian on tuomittu vuonna 2011 hasiksen hallussapidosta ja myynnistä 90 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen, jonka koeaika on päättynyt ennen nyt tehtyä tekoa.

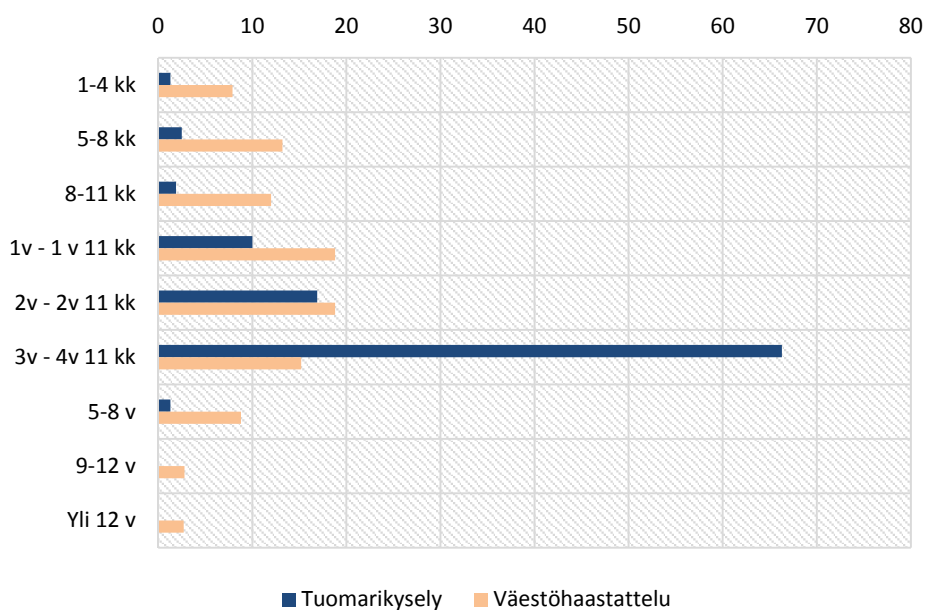
Minkä rangaistuksen antaisit Kristianille? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvasta 13.

Kuvio 13 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan tuomarikyselyssä (N=170) ja väestöhaastattelussa (N=1 231) tapauksessa, jossa kuvattiin kokaiinin maahan-tuontia ja myyntiä (%).

Sekä tuomarikyselyssä että väestöhaastattelussa tyypillisin rangaistus oli ehdoton vankeus: tuomareista 91,2 ja väestöstä 63,9 prosenttia esitti ehdotonta vankeutta (kuvio 12). Väestöhaastattelussa hajontaa oli jälleen enemmän kuin tuomariky-selyssä: valvontarangaistus ja yhdyskuntapalvelu saivat enemmän kannatusta kan-salaisilta kuin tuomareilta. Ehdottoman vankeuden pituudessa oli huomattava ero vä-estön käsitysten ja rangaistuskäytännön välillä (kuvio 14). Tuomarit antoivat varsin yhtenäisesti 3–5 vuoden tuomioita, väestön käsitykset sen sijaan vaihtelivat paljon tyypillisen tuomion ollessa 1 ja 3 vuoden välillä.

Kuvio 14 Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuden jakauma tuomarikyselyssä (N=160) ja väestöhaastattelussa (N=921) tapauksessa, jossa kuvattiin kokaiinin maahan-tuontia ja myyntiä (%).

4.6 Verojen vilpillinen välttäminen

Kuudennessa tapauksessa kuvattiin verojen vilpillistä välttämistä. Kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

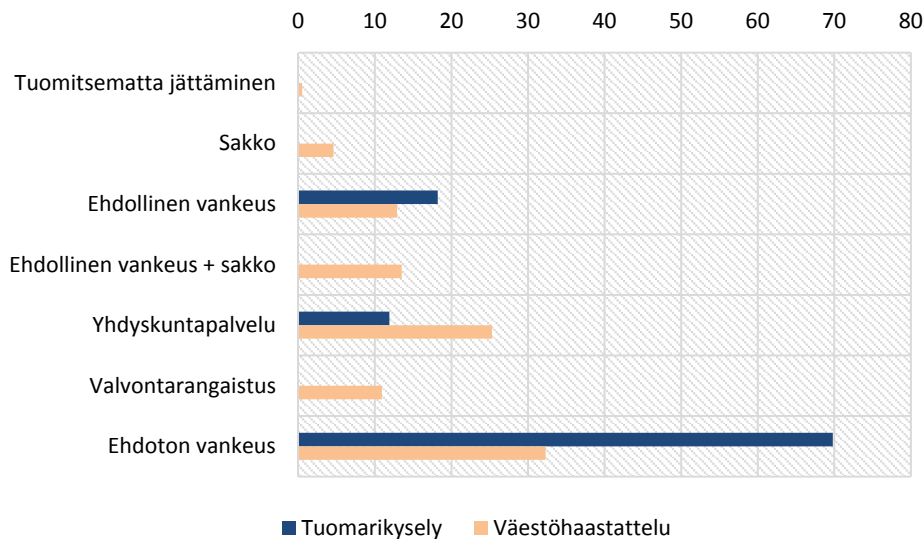
Pertin tapaus

Pertti omistaa työvoiman vuokrausta harjoittaneen yrityksen. On käynyt ilmi, että Pertti on merkinnyt yhtiön kirjanpitoon tekaistuja alihankintalaskuja, joita yhtiö ei ole tosiasiallisesti maksanut. Näin tekemällä hän on välttynyt maksamasta 260 000 euroa arvonlisäveroa. Lisäksi Pertti on maksanut pimeänä palkkoja, joista olisi tullut tilittää verottajalle 166 000 euroa ennakonpidätystä ja 22 500 euroa työnantajan sosiaaliturvamaksua. Näiden toimien avulla Pertti on saanut laitonta taloudellista hyötyä yhteensä noin 450 000 euron arvosta.

Pertillä ei ole aiempia rikosrekisterimerkintöjä.

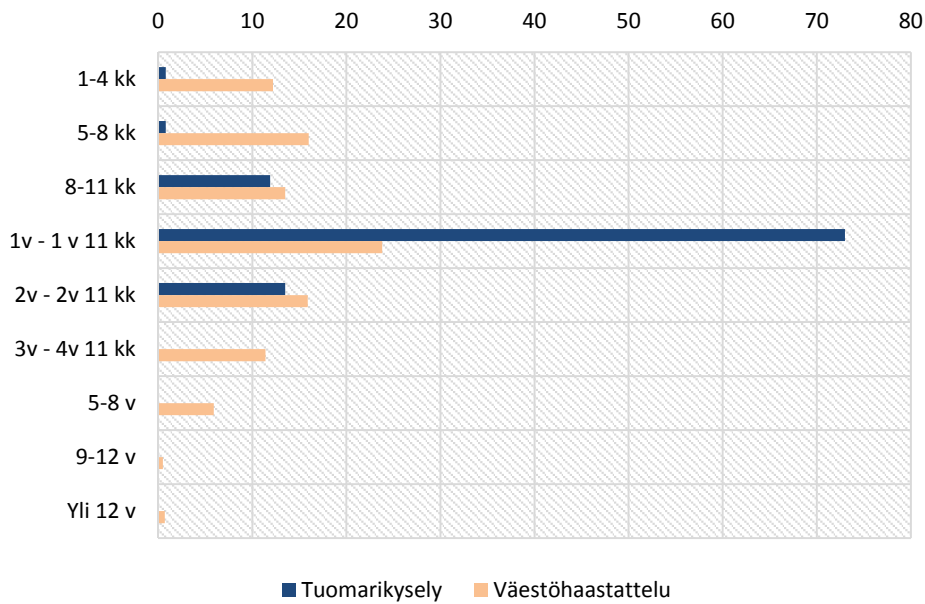
Minkä rangaistuksen antaisit Pertille? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvio 15.

Kuvio 15 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan tuomarikyselyssä (N=160) ja väestöhaastattelussa (N=1 229) tapauksessa, jossa kuvattiin verojen vilpillistä välttelyä (%).

Molemmissa aineistoissa tyypillisin rangaistuslaji oli ehdoton vankeus: tuomarikyselyssä ehdottoman vankeuden kannalla oli 69,8 ja väestöhaastattelussa 32,3 prosenttia vastaajista. Väestöhaastattelussa oli tässäkin tapauksessa hajontaa enemmän kuin tuomarikyselyssä. Yli kolmannes väestöstä tarjosi ehdottoman vankeuden sijasta yhdyskuntapalvelua tai valvontarangaistusta. Myös ehdottoman vankeuden pituudessa oli huomattavaa vaihtelua väestöhaastattelussa (kuvio 16). Ehdottoman vankeuden määränneistä tuomareista sen sijaan 73 prosenttia olisi antanut yhden ja kahden vuoden väliin asettuvan rangaistuksen.

Kuvio 16 Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuden jakauma tuomarikyselyssä (N=126) ja väestöhaastattelussa (N=765) tapauksessa, jossa kuvattiin verojen vilpillistä välttelyä (%).

4.7 Auton kuljettaminen päihtyneenä

Seitsemännessä tapauksessa kuvattiin auton kuljettamista päihtyneenä. Kuvaus ja sitä seurannut kysymys olivat seuraavat:

Raijan tapaus

Oli perjantai-iltapäivä ja Raijan työpäivä postinjakajana pohjoissuomalaisessa pikkukaupungissa oli päättynyt. Työviikko oli ollut raskas mutta viikonlopun alkaessa hän oli hyvällä tuulella. Ennen kotiin lähtöä hän teki viikonlopun ruokaostokset ja poikkesi samalla Alkoon hakemaan tavanomaiset valkoviinipullot ja muutaman oluen. Raija tiesi, että hänen pitäisi vähentää alkoholin käyttöään mutta olihan nyt viikonloppu ja lupa hiukan rentoutua.

Kaupan pihassa Raija tapasi ystävänsä Leilan. Naiset päättivät poiketa paikallisessa pubissa juomassa oluet ja vaihtamassa kuulumiset. Raijan piti oikeastaan juoda vain yksi olut koska oli autolla liikkeellä ja kotimatkaakin kolmisen kymmentä kilometriä. Leilan kanssa rupatellessa olutlasi kuitenkin tyhjeni nopeasti ja hän päätti nauttia vielä pari tuopillista ennen kotimatkaa. Ajaessaan kotiin Raija joi vielä yhden tökillisen Alkosta ostamistaan oluista.

Vähän ennen kotiin saapumistaan Raija joutui poliisin puhallusratsiaan, jossa hänen verensä alkoholipitoisuudeksi todettiin 1,29 promillea.

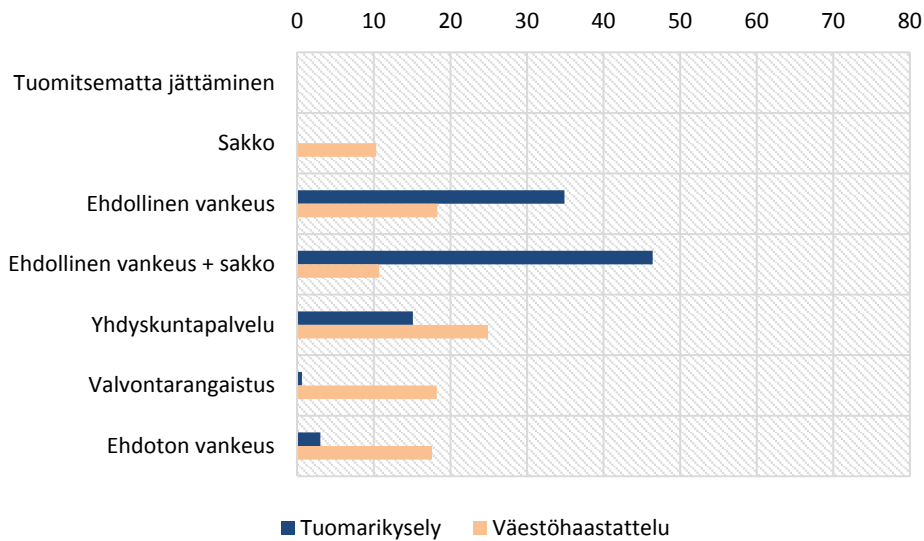
Raija oli joutunut väliaikaiseen ajokieltoon heti jäätyään kiinni ja oli ollut ajokielossa 4,5 kuukautta ennen käräjäoikeuden käsittelyä.

Raija on myöntänyt poliisille teon mutta samalla kertonut toivovansa ajokorttinsa säilyttämistä työnsä tähden.

Raija oli tuomittu vuonna 2010 1,5 promillen humalassa ajosta 90 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen, jonka koeaika oli päättynyt ennen nyt tehtyä tekoa.

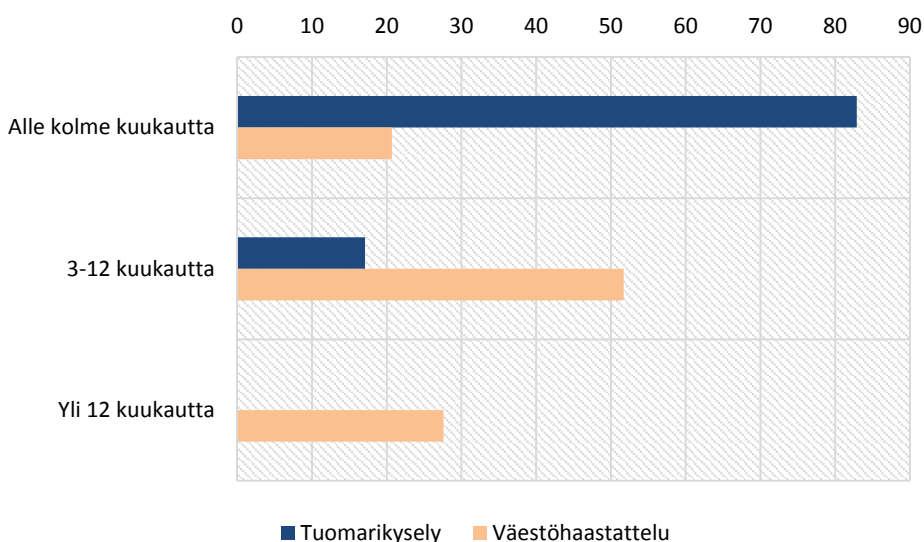
Minkä rangaistuksen antaisit Raijalle? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajeittain molemmissa aineistoissa käy ilmi kuvista 17.

Kuvio 17 Tuomioiden jakautuminen rangaistuslajin mukaan tuomarikyselyssä (N=166) ja väestöhaastattelussa (N=1 225) tapauksessa, jossa kuvattiin auton kuljettamista päihtyneenä (%).

Tuomarikyselyssä tyypillinen rangaistus oli ehdollisen vankeuden ja sakon yhdistelmä. Väestöhaastattelussa tyypillinen rangaistus oli yhdyskuntapalvelu, mutta tuomioiden hajonta oli suurta: kansalaiset esittivät ehdotonta vankeutta ja valvontarangaistusta huomattavasti useammin kuin tuomarit. Ehdollisen vankeuden pituus tuomarikyselyssä oli varsin yhteneväisesti alle kolme kuukautta mutta väestöhaastattelussa ehdollisten tuomioiden pituuden hajonta oli varsin suurta tyypillisen rangaistuksen pituuden asettuessa kolmen ja 12 kuukauden väliin (kuvio 18).

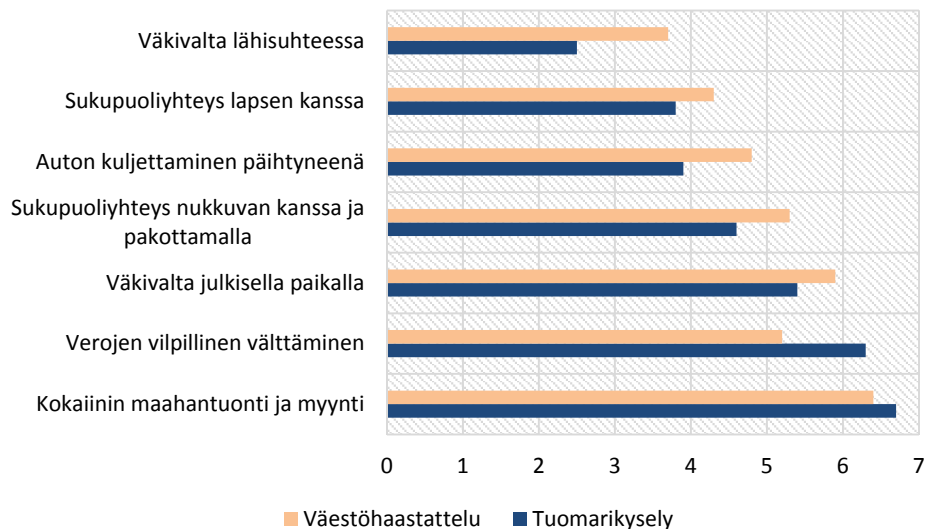

Kuvio 18 Ehdollisen vankeuden pituus tuomarikyselyssä (N=140) ja väestöhaastattelussa (N=548) tapauksessa, jossa kuvattiin auton kuljettamista päihtyneenä (%).

4.8 Rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat seitsemässä rikostapauksessa: yhteenveto

Tässä luvussa tarkastellaan vielä kaikkia seitsemää rikostapausta yhdessä jotta voimme vertailla tapauksia toinen toisiinsa.

Kuvioon 19 on merkitty tuomitsemisen ankaruus tapauksittain mittaamalla keskimääräistä rangaistuslajin valintaa asteikolla 1–7 (1=tuomitsematta jättäminen ... 7= ehdoton vankeus; ks. luku 3.4). Tapaukset on järjestetty kuvioon tuomarikyselyssä saadun tuloksen mukaan ankaruusjärjestykseen.

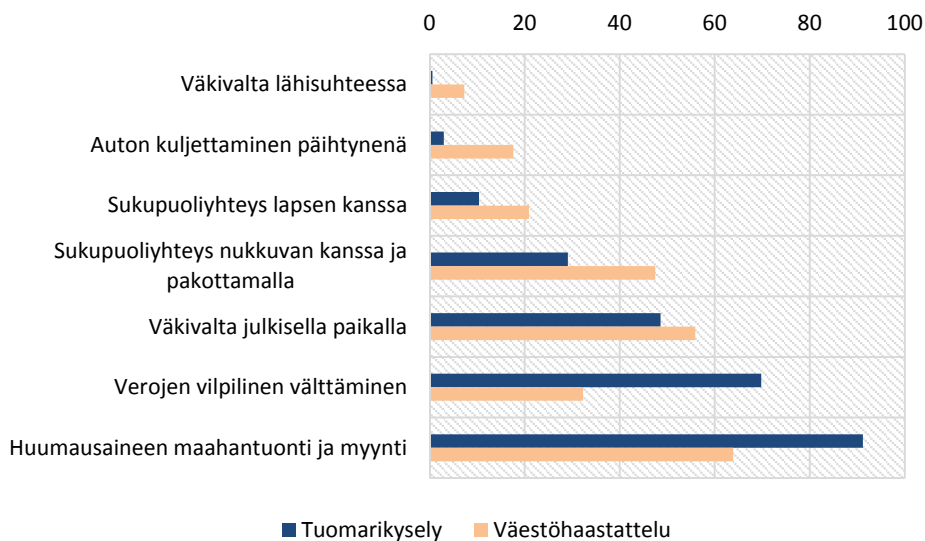

Kuvio 19 Tuomioiden keskimääräinen ankaruus seitsemässä rikostapauksessa asteikolla 1–7 (1= tuomitsematta jättäminen, 7= ehdoton vankeus).

Ensinnäkin voimme havaita, että molemmissa aineistoissa teot asettuvat ankaruusjärjestykseen varsin yhteneväisellä tavalla. Ainoa poikkeava tapaus koskee verojen vilpillistä välttämistä, jonka tuomio tuomarikyselyssä on toiseksi ankarin mutta väestöhaastattelussa vasta neljänneksi ankarin. Ankaruusjärjestysten välinen järjestyskorrelaatiokerroin kahden eri aineiston välillä on .89 (järjestyskorrelaatiokerroin rhon vaihteluväli on $-1 - +1$). Voimme siis sanoa, että tässä tutkimuksessa kuvattujen rikostapausten tuomioiden ankaruusjärjestys on varsin yhteneväinen väestöhaastattelun ja tuomarikyselyn välillä.

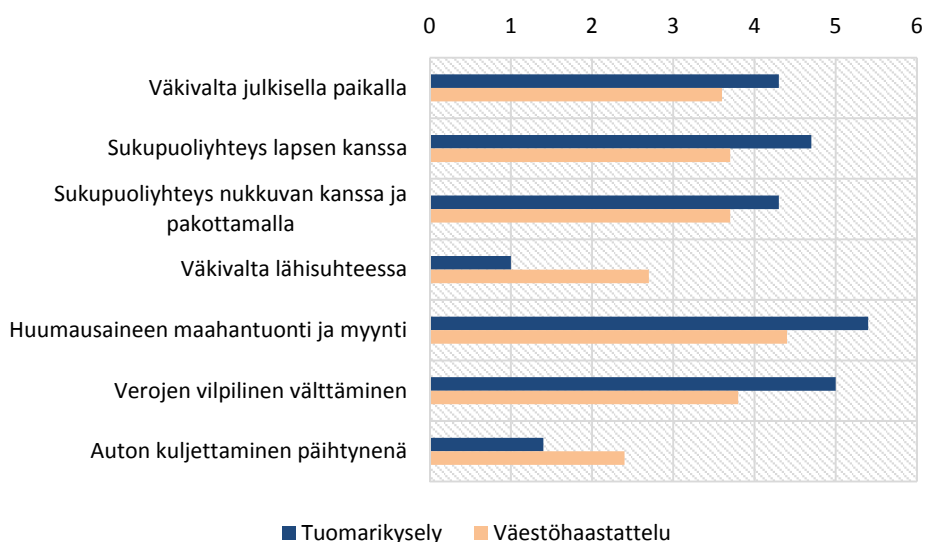
Toiseksi havaitsemme, että viidessä rikostapauksessa seitsemästä väestö tuomitsee keskimäärin ankarammin kuin tuomarit. Suurin ero koskee tapausta, jossa kuvattiin väkivaltaa lähisuhteessa ja toiseksi suurin ero tapausta, jossa kuvattiin auton kuljettamista päihtyneenä. Kahdessa tapauksessa tuomareiden ilmoittama rangaistuskäytäntö on rangaistuslajien osalta ankarampi kuin väestön valitsema. Ero on suurin verojen vilpillistä välttämistä kuvaavan tapauksen osalta mutta myös kokaiinin maahantuontia ja myyntiä koskevassa tapauksessa keskimääräinen rangaistuskäytäntö on ankarampi kuin väestön esittämä.

Tuomitsemisen ankaruutta voidaan verrata myös tarkastelemalla niiden vastaajien osuutta, jotka antoivat kustakin tapauksesta ehdottoman vankeusrangaistuksen (kuvio 20). Havainnot vastaavat niin tekojen ankaruusjärjestyksen kuin rangaistusten keskimääräistä ankaruutta koskevien havaintojen osalta jo edellä syntynyttä kuvaa.

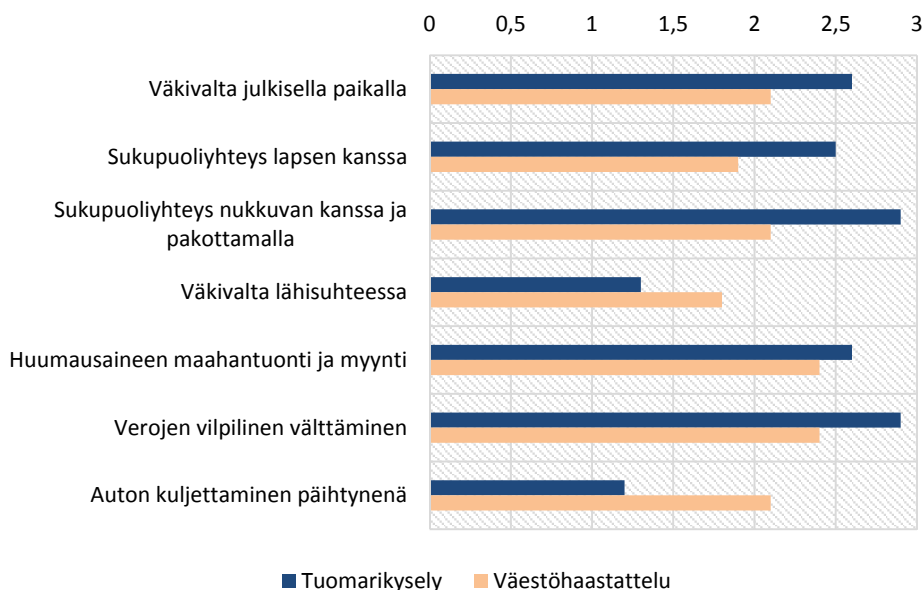

Kuvio 20 Ehdottoman vankeuden käyttö tapauksittain tuomarikyselyssä ja väestöhaastattelussa (%).

Kolmanneksi voimme tarkastella tuomioiden ankaruutta kahden rangaistuslajin, ehdollisen ja ehdottoman vankeuden pituuden osalta. Tässä ehdollisten rangaistusten pituus on laskettu keskiarvona vaihtoehdoista 1 (alle kolme kuukautta, 2 (3–12 kk) ja 3 (yli 12 kk). Ehdottomien rangaistusten pituus on laskettu vastaavasti vaihtoehdoista 1–9 (ks. esim. kuvio 16). Havainnot on merkitty kuvioihin 21 ja 22. Viidessä tapauksessa seitsemästä tuomarit määräsivät pidempiä ehdollisia ja ehdottomia rangaistuksia kuin kansalaiset. Poikkeuksen muodostivat vain väkivaltaa lähisuhteessa ja auton kuljettamista päihtyneenä koskeneet tapaukset, joiden kohdalla vertailua vaikeuttaa se, että tuomarit määräsivät niistä vain hyvin harvoin ehdottomia vankeustuomioita (väkivalta lähisuhteessa $N=1$ ja auton kuljettaminen päihtyneenä $N=7$). Tuomareiden vastauksiin saattaa vaikuttaa rangaistuksia pidentävästi se, että he tietävät, että tuomitun ei tarvitse tavallisesti kärsiä koko rangaistusta vankilassa. Väestövastaaajista osa tätä ei luultavasti tiedä.

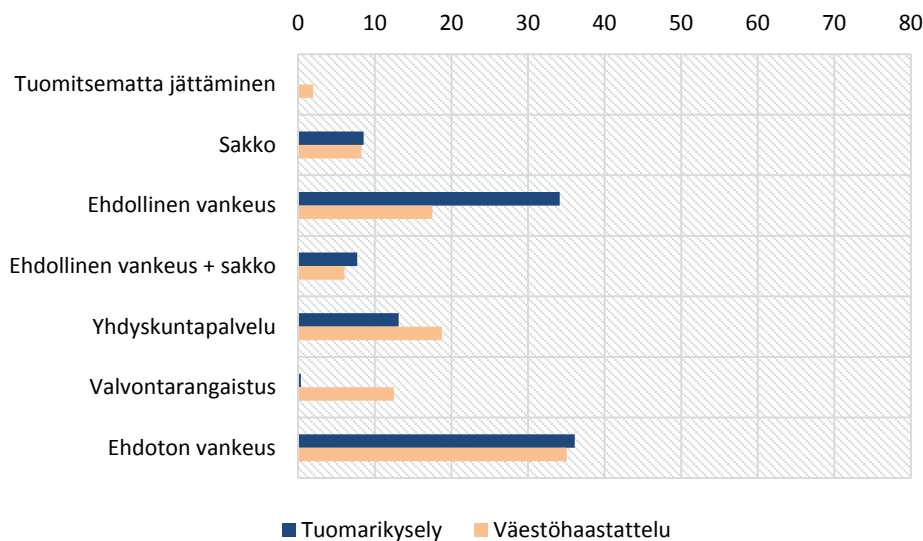
Kuvio 21 Ehdottoman vankeusrangaistuksen keskimääräinen pituus (asteikolla 1–9) tapauksittain tuomarikyselyssä ja väestöhaastattelussa.

Kuvio 22 Ehdollisen vankeusrangaistuksen keskimääräinen pituus (asteikolla 1–3) tapauksittain tuomarikyselyssä ja väestöhaastattelussa.

Neljänneksi voimme vielä tarkastella, miten rangaistuslajien käyttö jakautuu keskimäärin kaikissa näissä seitsemässä tapauksessa (kuviot 23). Tuomarikyselyn tulos kuvastaa rangaistuskäytännön kaksijakoisuutta: päävaihtoehdot ovat ehdollinen tai ehdoton vankeusrangaistus. Väestöhaastattelussa tulee sen sijaan selvästi ilmi ehdottomalle vankeudelle vaihtoehtoisten seuraamusten, erityisesti valvontarangaistuksen mutta myös yhdyskuntapalvelun suosio kansan keskuudessa. Tuomioistuimissa valvontarangaistuksen käyttöä rajoittaa luonnollisesti se, että valvontarangaistuksen käytölle on laissa asetettu varsin tarkkoja ehtoja, jotka rajoittavat nykyisellään sen soveltuvuutta monissa tapauksissa. Tulokset myös osoittavat, että väestö ei luota ehdolliseen vankeusrangaistukseen läheskään siinä määrin kuin sitä rangaistuskäytännössämme käytetään.

Tässä seitsemän tapauksen keskimääräisessä tarkastelussa sakon ja ehdottoman vankeuden käyttö näyttävät olevan yhtä suosittuja sekä väestöhaastattelussa että tuomarikyselyssä: tilastollisesti merkitseviä eroja näiden vaihtoehtojen käytössä ei näytä olevan.

Kuvio 23 Rangaistuslajien käyttö keskimäärin kaikissa seitsemässä rikostapauksessa, osuus vastaajista (%).

5 EHDOTTOMAN VANKEUSRANGAISTUKSEN VAIHTOEHDOT VÄESTÖHAASTATTELUSSA

Edellä havaitsimme, että väestöhaastattelussa suosittiin selvästi yhdyskuntaseuraamuksia, jotka ovat ehdollista vankeusrangaistusta ankarampia mutta ehdottomalle vankeudelle vaihtoehtoisia. Tuomarikyselyssä tuli esiin rangaistusten kaksijakoisuus: päävaihtoehdot olivat ehdollinen tai ehdoton vankeusrangaistus. Tuomarikyselyn tuloksella on juurensa suomalaisessa kontrollipolitiikan historiassa. Yksinkertaisen, harvoille rangaistuslajeille rakentuvan järjestelmän on ajateltu takaavan lainkäytön läpinäkyvyyden (Yhdistelmävankeustyöryhmä 2013). Rangaistusjärjestelmää on kuitenkin 1990-luvulta lähtien monipuolistettu ja kehitetty ankaruudeltaan ehdollisen ja ehdottoman vankeuden väliin sijoituvia rangaistuksia. Kehittämisen lähtökohtana on ollut yhtäältä ehdollista vankeutta kohtaan esitetty kritiikki ja toisaalta tietoisuus siitä, että yhdyskuntaseuraamukset ovat vankeusrangaistusta tehokkaampia uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi. Yhdyskuntapalvelua on tuomioistuinkäytännössä sovellettu viime vuosina verraten paljon mutta esimerkiksi valvontarangaistuksen käyttö on jäänyt vähäiseksi (ks. esim. Lappi-Seppälä, Niemi & Hinkkanen 2015, 56).

Viime vuosina on ehdotettu muitakin seuraamuksia ehdollisen ja ehdottoman vankeuden väliin. Näistä voidaan mainita ensinnäkin sopimushoito, jonka sisältönä olisi rikoksentehtäjän sitoutuminen määräaikaan päihdekuntoutukseen. Kuntoutuksen tavoitteena olisi vähentää päihdeiden ongelmakäyttöä ja sitä kautta myös rikollisuutta (Sopimushoidon kokeileminen 2003). Uusimpana ehdotuksena on Yhdistelmävankeustyöryhmän ehdottama yhdistelmävankeus, joka koostuisi pidemmästä ehdollisen vankeuden osasta ja lyhyemmästä ehdottoman vankeuden osasta. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi lisättäisiin

valvontarangaistus. Yhdistelmävankeustyöryhmän työn taustalla on nimenoman ajatus, että pelkät ehdolliset vankeusrangaistukset saatetaan kokea väestön keskuudessa liian lievinä rangaistuksina (Yhdistelmävankeustyöryhmä 2013).

Tässä tutkimuksessa oli hyvä tilaisuus selvittää, miten ne väestövastaajat, jotka ehdottivat ehdotonta vankeusrangaistusta, suhtautuisivat edellä esitettyihin vankeudelle vaihtoehtoisten tai ehdollisen ja ehdottoman vankeuden yhdistelmien käyttöön.

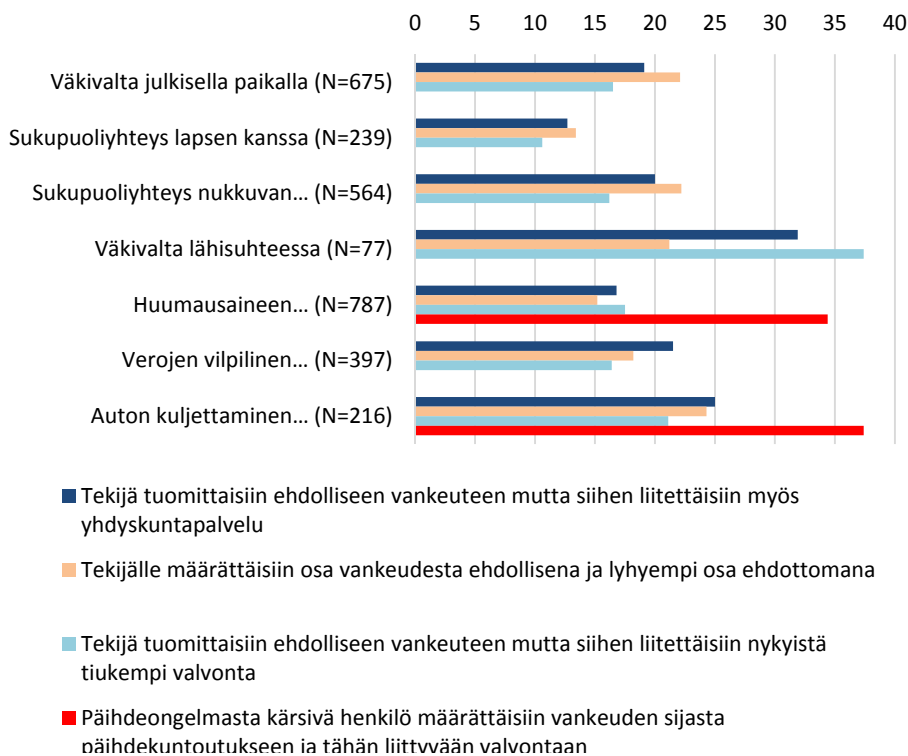
Väestöhaastattelussa esitettiin jokaisen rikostapauksen kohdalla lisäkysymys niille vastaajille, jotka olivat valinneet rangaistuslajiksi ehdottoman vankeuden. Lisäkysymys kuului (ks. liite 4):

”Ajatellaan vielä edellä kuvattua tapausta. Voisitteko harkita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta lievempää rangaistusta, jos:

- Tekijä tuomittaisiin ehdolliseen vankeuteen, mutta siihen liitettäisiin myös yhdyskuntapalvelu
- Entä jos tekijälle määrättäisiin osa vankeudesta ehdollisena ja lyhyempi osa ehdottomana
- Entä jos tekijä tuomittaisiin ehdolliseen vankeuteen, mutta siihen liitettäisiin nykyistä tiukempi valvonta
- Entä jos päihdeongelmista kärsivä henkilö määrättäisiin vankeuden sijasta päihdekuntoutukseen ja tähän liittyvään valvontaan (viimeinen kysymys esitettiin vain huumausaineen maahantuontia ja myyntiä sekä auton kuljettamista päihtyneenä koskeneissa tapauksissa).

Vastatkaa asteikolla nollasta kymmeneen, jossa 0 tarkoittaa, että ette missään tapauksessa harkitsisi lievempää tuomiota ja 10, että ehdottomasti harkitsisitte lievempää tuomiota”

Alla olevassa kuviossa (kuvio 24) esitetään tulokset niiden vastaajien osalta, jotka olivat valinneet ehdottoman vankeusrangaistuksen eivätkä samanaikaisesti olleet valinneet yhdyskuntapalvelua tai valvontarangaistusta. Kuvioon on merkitty rikostapauksittain näistä niiden vastaajien osuudet, jotka valitsivat asteikolla 0–10 vähintään arvon 6, eli ilmoittivat olevansa valmiita harkitsemaan esitettyä ehdottomalle vankeudelle vaihtoehtoista ratkaisua.

Kuvio 24 Niiden vastaajien osuus (%) tapauksittain, jotka olisivat valmiita harkitsemaan vankeudelle vaihtoehtoisia seuraamuksia seuraamuksen tyyppin mukaan.

Kuviosta havaitsemme, että tapauksesta riippuen 11–37 prosenttia vastaajista on valmis harkitsemaan jo antamansa vankeusrangaistuksen sijaan ehdollisen vankeuden yhdistämistä johonkin muuhun seuraamukseen. Keskimäärin joka viides niistä vastaajista, jotka olivat määränneet ehdottoman vankeuden, oli valmis harkitsemaan yhdyskuntarangaistusta tai yhdistelmävankeutta ja enemmän kuin joka kolmas oli valmis harkitsemaan päihdehoitoa tapauksissa, joissa sitä oli kysytty. Tapauskohtainen vaihtelu on kuitenkin melko suurta: ehdottomalle vankeudelle vaihtoehtoiset ratkaisut olivat vähiten suosittuja tapauksessa, joka koski sukupuoliyhteyttä lapsen kanssa ja eniten suosittuja tapauksessa, joka koski väkivaltaa lähisuhteessa.

Sopimushoitoon liittyvä ajatus määräaikaisesta päihdekuntoutuksesta saa selvästi tukea. Molemmissa niistä tapauksista, joissa vaihtoehdoksi tarjottiin päihdekuntoutukseen määräämistä, vastaajista yli kolmannes oli valmis harkitsemaan tämän seuraamuksen käyttöä vankeuden vaihtoehtona. Erityisesti huumausaineen maahantuontia ja myyntiä koskeneessa tapauksessa havaintoa voi pitää jopa yllättävän paljon sopimushoitoa suosivana. Samalla tulos heijastaa sitä monissa muissa tutkimuksissa tehtyä havaintoa, että väestö näkee rikollisuuden taustalla varsin realistisesti tekijöitä, joihin ei voida vaikuttaa pelkillä rangaistuksilla (Roberts & Hastings 2012).

Päihdekuntoutuksen jälkeen muut vankeudelle vaihtoehtoiset ratkaisut saavat melko tasaisesti kannatusta.

6 VÄESTÖN MIELIPITEITÄ RIKOSSEURAAMUKSISTA, RIKOSTORJUNNASTA JA TUOMAREISTA

6.1 Rikosseuraamusten tavoitteet

Rikoksista määrättävillä rangaistuksilla voi olla erilaisia tavoitteita (ks. esim. Nuutila 1997; Lappi-Seppälä 2009; de Keijser, Leeden & Jackson 2002). Tavoitteena voi olla, että rikokseen syyllistynyt sovittaa uhrille tai yhteisölle aiheuttamansa vahingon kärkevällä rangaistuksen. Tällöin voidaan puhua rangaistuksen retributiivisesta oikeutuksesta; yhteisöllä on oikeus ja velvollisuus rangaista, jotta rikoksen uhri saa moraalisen hyvityksen kärsevästä oikeuden loukkauksesta ja samalla koko yhteisön moraalinen järjestys palautuu. Toisaalta voidaan puhua rangaistuksen hyötyä tavoittelevista tehtävistä, jotka katsovat tulevaisuuteen ja pyrkivät ennaltaehkäisemään rikoksia. Tässä mielessä voidaan pyrkiä joko erityisestävyyteen tai yleisestävyyteen. Erityisestävyys voi tarkoittaa rikosentekijän eristämistä määrääjäksi yhteisön suojelemiseksi. Toisaalta sillä voidaan koettaa vaikuttaa rikosentekijän käyttäytymiseen tai käyttäytymisen takana vaikuttaviin tekijöihin kuten päihdeongelmaan. Tällöin tul- laan lähelle rikokseen syyllistyneen hoitamista: rangaistuksen aikana pyritään vaikuttamaan yksilökohtaisiin tekijöihin, jotka ovat rikoksen taustalla. Yleisestävyydellä puolestaan voidaan tarkoittaa rankaisemisen pelotevaikutusta: tietoisuus teon seurausista vähentää halua syyllistyä rikokseen. Lisäksi voidaan puhua seuraamusjärjestelmän restoratiivisista tavoitteista. Tavoitteena ei ole niinkään rankaiseminen kuin rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korjaaminen ja sosiaalisten ristiriitojen ratkaiseminen niin, että ongelmilta vältytään tulevaisuudessa

Mitä ihmiset ajattelevat näistä rankaisemisen ja seuraamusten tavoitteista? Miksi ihmisten mielestä on tarpeen reagoida rikoksiin?

Tämän tutkimuksen väestöhaastattelussa vastaajille esitettiin seuraava kysymys:

"Rikosseuraamuksilla tarkoitetaan erilaisia rikoksista tuomittavia rangaistuksia ja niihin mahdollisesti liittyviä muita toimenpiteitä. Millaisia tavoitteita rikosseuraamuksilla mielestänne tulisi olla? Merkitkää vastauksenne asteikolla nolasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että tavoite ei ole lainkaan tärkeä ja 10, että tavoite on mielestänne erittäin tärkeä".

Tavoitteiden keskiarvot käyvät ilmi kuviosta 25.

Ensimmäinen havainto on, että ajatus rangaistuksella kostamisesta on selvästi vieras valtaosalle haastatelluista. Tähän saattaa osittain vaikuttaa kysymyksen muotoilu: kysymys rikoksen "sovittamisesta" olisi saattanut saada enemmän kannatusta. Havainto joka tapauksessa on niin poikkeava, että se kuvastanee suhtautumista retributiiviseen oikeusajatteluun oikean suuntaisesti. Toisaalta tähän ulottuvuuteen liittyvä tavoite "yleisen lainkunnioituksen ylläpitämisestä" saa paljon kannatusta. Ehkä tulosta voi tulkita niin, että tärkeänä pidetään yhteisölle tärkeiden arvojen ylläpitämistä ja vahvistamista, siis sitä, että rikoksesta rangaistaan, eikä niinkään sitä, että rikokseen syyllistyneen henkilön tulee maksaa teostaan mahdollisimman korkea hinta.

Rangaistusten pelotevaikutusta kuvaava tavoite ”varoittavana esimerkkinä toimiminen” saa toiseksi vähiten kannatusta. Sen sijaan rangaistukseen liittyvät hoidolliset elementit saavat varsin paljon kannatusta: päihdekuntoutus, koulutus ja työelämään valmentaminen sekä yhteiskunnanvastaihin asenteisiin vaikuttaminen nousevat kaikki tärkeiksi tavoitteiksi. Restoratiivisen oikeuden periaate uhrien kokemien menetysten korvaamisesta saa kaikkein eniten kannatusta ja toinen samaan kategoriaan kuuluva periaate rikosten uhrien ja tekijöiden välisen kohtaamisen ja sovittelun edistämistä sijoittuu myöskin tyydyttävästi tässä vertailussa.

Kuvio 25 Rankaisemisen tavoitteet väestöhaastattelussa, vastausten keskiarvot asteikolla 0–10; 0=tavoite ei ole lainkaan tärkeä, 10=tavoite on erittäin tärkeä (N=1 226–1 239).

6.2 Rikostorjunnan keinot

Rikoksista määrättävät rangaistukset on vain yksi keino koettaa vaikuttaa rikollisuuteen. Vaikka rangaistuksilla voidaan pyrkiä ennalta ehkäiseviin vaikutuksiin, kuten edellä todettiin, rikosprosessi käynnistyy kuitenkin aina vasta rikoksen jo tapahduttua. Julian Roberts ja Ross Hastings ovat koonneet mielipidetutkimusten tuloksia useista Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan maista ja havainneet, että enemmistö läntisten kansakuntien väestöstä uskoo, että rikollisuuden pääasialliset syyt ovat sellaisia, joihin rikosoikeusjärjestelmällä ei voida vaikuttaa. Rikosoikeudelliset toimenpiteet, kuten poliisitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen kärsiminen, tulevat kyseeseen vasta rikoksen jo tapahduttua. Siksi ihmiset uskovat, että tehokkain tapa rikollisuuden vähentämiseksi on ennaltaehkäisy (Roberts and Hastings, 2012). Tässä mielessä käsitys väestön erityisestä rangaistuskeskeisyydestä on virheellinen. Rikostorjunnan keinot voi jakaa karkeasti kolmeen osaan (ks. Welsh & Farrington 2012). Ensinnäkin voidaan puhua yksilötasoisista rikostorjunnan keinoista, joilla pyritään ennalta ehkäisemään riskiryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten ajautumista rikolliseen elämäntapaan. Toiseksi voidaan puhua yhteisö- tai yhteiskuntatason rikostorjunnan keinoista, joilla pyritään ehkäisemään sellaisten olosuhteiden syntymistä,

jotka ovat omiaan lisäämään rikollisuuden syntyä yhteisötasolla. Näitä voivat olla erilainen syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen tai päihdeongelmien ehkäiseminen. Kolmanneksi voidaan puhua rikollisuuden tilannetorjunnasta, jolloin on kysymys rikostilaisuuksiin vaikuttamisesta yhteisötasolla edistämällä informaalia ja formaalia kontrollia ja valvontaa. Väestökyselyissä suosituimpia ennalta ehkäisyn muotoja ovat olleet mm. erilaiset lasten ja nuorten sekä perheiden tukemiseen tarkoitetut ohjelmat (Cullen et al., 2007).

Mutta miten ihmiset oikeastaan asettavat tärkeysjärjestykseen rikostorjunnan erilaisia vaihtoehtoja, kun tarkastellaan samanaikaisesti sekä rikosoikeudellisia että varsinaisia ennaltaehkäisyn keinoja? Cohen, Rust ja Steen (2006) ovat tarkastelleet asiaa pyytämällä ihmisiä jakamaan tietyn kuvitellun uuden rikostorjunnan määrärahan eri toimenpiteiden kesken. Heidän metodinsa pakottaa siis ihmiset samantapaisen valinnan eteen kuin mihin poliittinen päätöksentekijäkin joutuu: jaettavana olevat resurssit ovat rajalliset ja yhden vaihtoehdon valinta merkitsee sitä, että muihin valintoihin on rahaa vähemmän käytettävissä. Vaihtoehtona voi olla sekin, kuten oikeasakin poliittisessa päätöksenteossa, että rikostorjuntaan ei laiteta lainkaan uusia määrärahoja. Heidän tutkimuksessaan oli neljä erilaista rikostorjunnan vaihtoehtoa: lisää vankiloita, lisää poliiseja, lisää rahaa nuorten ja perheiden tukemiseen ja lisää rahaa päihdeongelmien hoitoon. Lisäksi otettiin mukaan vaihtoehto, jossa osa määrärahasta voitiin palauttaa takaisin veronmaksajille, jolloin voitiin huomioda se, haluavatko ihmiset ylipäättään laittaa lisää verovaroja rikosentorjuntaan. Tutkimuksen päätulos oli, että nuoriin suunnatut preventio-ohjelmat saivat eniten rahaa ja vankilarakentaminen selvästi vähiten. Määrärahan palauttaminen oli suositumpi kuin vankilarakentamisen lisääminen. Samansuuntaisia tuloksia ovat saaneet myös Salmi ja Danielsson (2014), jotka sovelsivat edellä mainittua tutkimusta Suomessa jättämällä kuitenkin pois määrärahan palautuksen mahdollisuuden ja lisäämällä vastaavasti vaihtoehdon toimeentulotuen korottamisesta köyhyyden poistamiseksi. Heidän tuloksensa mukaan myös Suomessa kansalaiset pitivät nuorten ongelmiin puuttumista parhaimpana rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinona ja uusien vankiloiden rakentamista huonoimpana.

Tässä tutkimuksessa sovellettiin Cohenin, Rustin ja Steenin tutkimusta niin, että rikosentorjunnan vaihtoehtoja lisättiin yhdeksään ja yhtenä vaihtoehtona oli määrärahan palauttaminen verovarojen säästämiseksi.

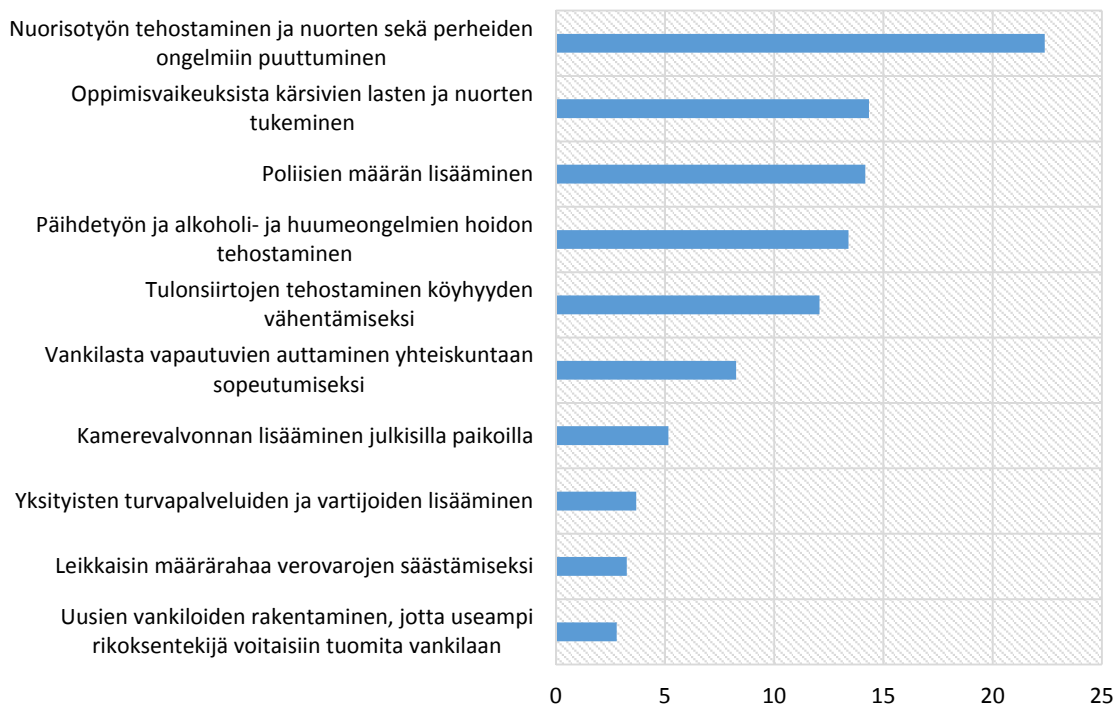
Kysymys kuului seuraavasti:

”Ajatelkaa, että Te olisitte päätöksentekijän asemassa. Valtion budjettiin on tullut uusi 100 miljoonan euron määräraha rikollisuuden torjuntaan. Tehtävänne olisi päättää, miten varat jaettaisiin eri toimenpiteiden kesken. Miten Te jakaisitte 100 miljoonaa euroa seuraavassa mainittuihin toimenpiteisiin?

Lukekaa kaikki vaihtoehdot läpi ennen kuin vastaatte. Vaihtoehtoja on 10. Yritäkää huolehtia siitä, että myöntämienne määrärahojen summa on 100. Jos ette halua jakaa jollekin toimenpiteelle lainkaan rahaa, merkitkää siihen 0.”

Haastattelijan tietokoneeseen oli ohjelmoitu vastausten tarkistus niin, että kysymyksestä ei päässyt eteenpäin ennen kuin vastausten summa oli 100. Kysymys on liitteessä 7.

Tulokset on esitetty kuviossa 26.

Kuvio 26 Kuvitellun 100 miljoonan euron määrärahan jakaminen eri rikostorjunnan keinojen kesken, miljoonaa euroa (N=1 251).

Havaitsemme, että selvästi suosituin rikosentorjunnan muoto on nuorisotyön tehostaminen sekä perheiden ongelmiin puuttuminen. Jos tähän lisätään oppimisvaikeuksista kärsivien lasten ja nuorten auttaminen, näihin toimenpiteisiin haluttaisiin laittaa yhteensä noin 37 miljoonaa euroa koko 100 miljoonan euron määrärahasta. Poliisit saisivat noin 14 miljoonaa lisärahaa ja päihdetyöhön laitettaisiin noin 13 miljoonaa euroa. Kamerevalvonta saisi lisää noin viisi miljoonaa ja yksityiset turvapalvelut 3,6 miljoonaa. Vankiloiden rakentaminen saisi kaikkein vähiten: itse asiassa koko määrärahan leikkaaminen oli suositumpaa kuin vankiloiden lisärakentaminen.

Tulos selvästi vahvistaa aiempia havaintoja siitä, että ihmiset pitävät ennaltaehkäisyä selvästi tehokkaimpana rikosentorjunnan keinona. Ennaltaehkäisyssä näyttävät korostuvan selvästi ja ennen kaikkea yksilökohtaisen mutta myös yhteiskunnallisen ennaltaehkäisyn keinot. Poliisikontrollin lisäämiseen suhtaudutaan melko myönteisesti mutta muunlaisen kontrollin, kuten kamerevalvonnan tai yksityisten turvapalveluiden lisäämiseen suhtaudutaan selvästi varauksellisemmin. Vankilan tehoon rikollisuuden ennaltaehkäisijänä kansalaiset eivät selvästikään usko.

6.3 Hyvä tuomari ja julkinen mielipide

Joissakin tutkimuksissa on oletettu, että liian salliva rangaistusten taso saattaa olla omiaan heikentämään kansalaisten luottamusta oikeuslaitosta kohtaan. Jos yhteisö kokee, että rangaistukset eivät ole riittävän ankaria, seurauksena saattaisi olla, että järjestelmää ei koettaisi legitimiinä, mikä taas saattaisi johtaa yleiseen lainkunnioituksen vähenemiseen (ks. esim. Roberts et al. 2012; Ryberg 2014) Voi kuitenkin kysyä,

mistä oikeastaan syntyy luottamus oikeuslaitosta kohtaan? Mitä ihmiset odottavat oikeuslaitokselta ja etenkin tuomareilta, jotka oikeutta jakavat? Odottavatko he ankaria tuomioita vai jotain muuta?

Näitä asioita tarkasteltiin kysymyssarjalla, joka on peräisin hollantilaisten Henk Elffersin ja Jan W. de Keijserin (2008) tutkimuksesta:

”Olkaa hyvä ja nimetkää seuraavasta listasta kolme tärkeintä tuomarin ominaisuutta. Lukekaa ensin läpi kaikki ja valitkaa sitten kolme ominaisuutta”.

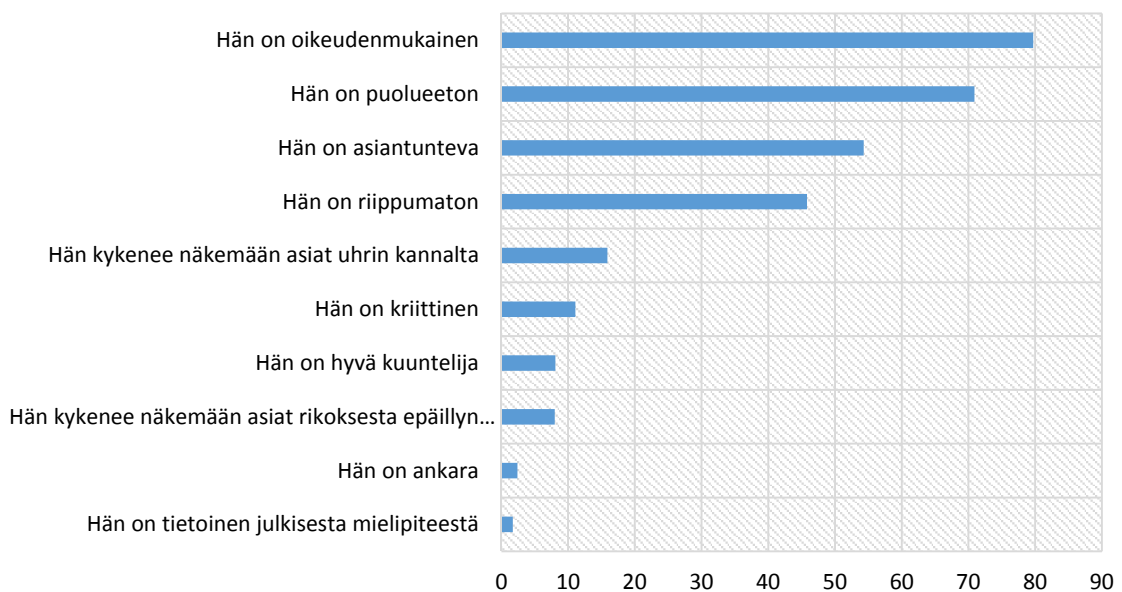
Kyseiset ominaisuudet, jotka käyvät ilmi kuviossa 27, näytettiin vastaajille satunnaistetussa järjestyksessä.

Samasta hollantilaistutkimuksesta on peräisin myös toinen tuomareita koskeva kysymyssarja. Siinä vastaajia pyydetään ottamaan kanta väitteisiin, jotka kuvastavat kansalaisten käsityksiä tuomareiden yhteydestä yhteiskuntaan ja suhdettaan julkiseen mielipiteeseen. Tätä koskeva kysymys kuului seuraavasti:

”Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavien tuomareita koskevien väittämien kanssa. Vastatkaa asteikolla nollassa kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että olette täysin eri mieltä ja 10 tarkoittaa että olette täysin samaa mieltä väitteen kanssa”.

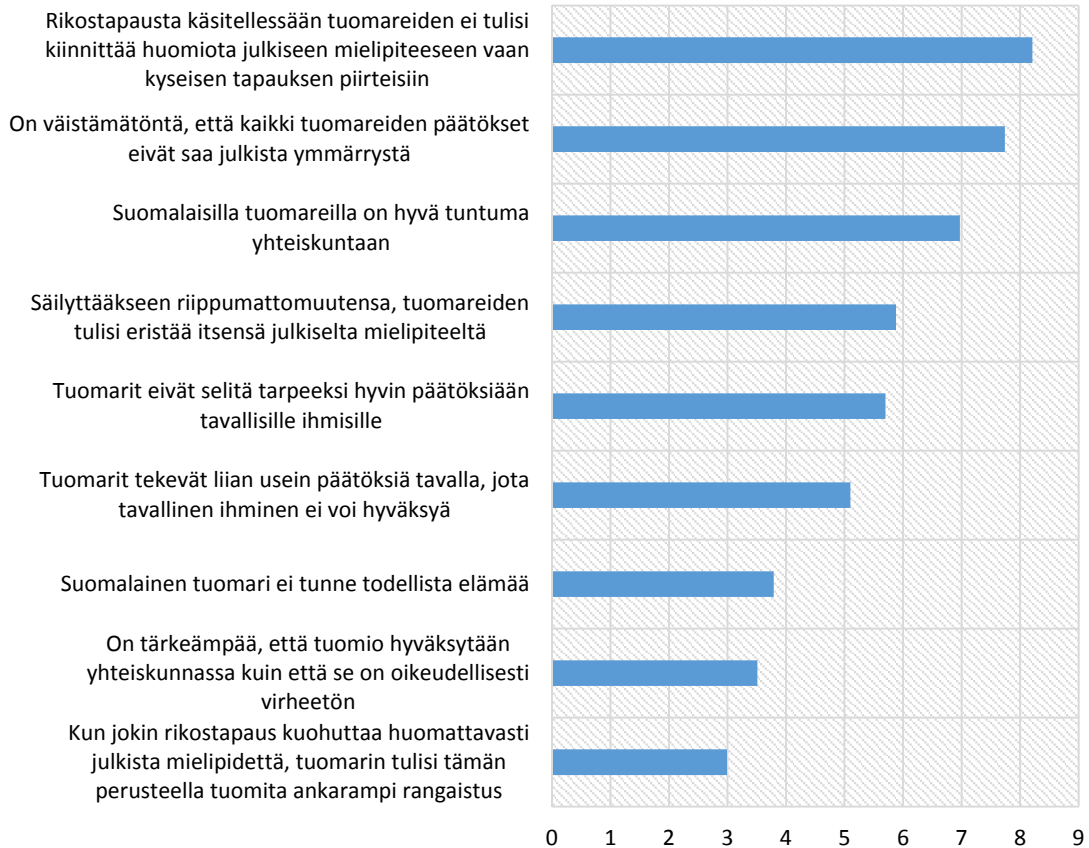
Kysymyksiin sisältyvien väittämien sisältö ja tulokset käyvät selville kuvioista 27 ja 28. Myös tässä kysymyksessä vastausvaihtoehdot esitettiin satunnaistetussa järjestyksessä.

Havaitsemme ensinnäkin (kuvio 27), että hyvän tuomarin ominaisuuksista neljä nouse selvästi ylitse muiden: oikeudenmukaisuus, puolueettomuus, asiantuntevuus ja riippumattomuus. Toisaalta vähiten tärkeitä ominaisuuksia ovat ankaruus tai että hän olisi tietoinen julkisesta mielipiteestä. Tulokset vastaavat hyvin pitkälle hollantilaistutkimuksen vastaavia tuloksia.

Kuvio 27 Tuomarin kolme tärkeintä ominaisuutta. Niiden vastaajien osuus (%), jotka ovat nimenneet ominaisuuden kolmen tärkeimmän joukkoon (N=1 251).

Suomalaiset näyttävät ajattelevan, että tuomareilla on melko hyvä kosketus yhteiskuntaan (kuvio 28). Tämä ei kuitenkaan näytä tarkoittavan sitä, että tuomareiden tulisi oikeudellisissa päätöksissään seuralla julkista mielipidettä. Väestö tuntuu selvästi kannattavan tuomioistuinten riippumattomuutta ja sitä että tuomiot perustuvat käsiteltävinä olevien asioiden piirteisiin ja tuomareiden asiantuntemukseen, puolueettomuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Tuloksista voimme päätellä, että luottamus tuomioistuimiin syntyy juuri näistä aineksista, joita kansalaiset pitävät tuomarin toiminnassa tärkeimpinä: siitä, että tuomioistuimet ovat toiminnassaan puolueettomia, oikeudenmukaisia ja riippumattomia.

Kuvio 28 Suhtautuminen eräisiin tuomareita ja tuomitsemista koskeviin väittämiin asteikolla 0–10, vastausten keskiarvot asteikolla 0–10; 0=täysin eri mieltä, 10=täysin samaa mieltä (N=1 238–1 244).

7 KIRJALLISUUS

- Balvig, Flemming, et al. "The public sense of justice in Scandinavia: A study of attitudes towards punishments." *European Journal of Criminology* 12.3 (2015): 342–361.
- Cohen, Mark A., Roland T. Rust, and Sara Steen. "Prevention, crime control or cash? Public preferences towards criminal justice spending priorities." *Justice Quarterly* 23.3 (2006): 317–335.
- Cullen, Francis T., et al. "Public support for early intervention: Is child saving a "habit of the heart"?" *Victims and Offenders* 2.2 (2007): 109–124.
- Elffers, Henk & Jan W. de Keijser. "Different Perspectives, Different Gaps. Does the General Public Demand a More Responsive Judge?" Teoksessa Kury, Helmut (toim.) *Fear of Crime – Punitivity. New Developments in Theory and Research*. Universitätsverlag Brockmeyer, Bochum, 2008.
- Forsberg, Tiina. "Utraiainen: Ulkomaalaiset ylliedustettuina raiskaustilastoissa". *Yle, Uutiset* 25.11. 2015. http://yle.fi/uutiset/utriainen_ulkomaalaiset_ylliedustettuina_raiskaustilastoissa/8480098 (luettu 10.5. 2016).
- De Keijser, Jan W., Rien van der Leeden, and Janet L. Jackson. "From moral theory to penal attitudes and back: A theoretically integrated modeling approach." *Behavioral sciences & the law* 20.4 (2002): 317–335.
- Jackson, J., Kuha, J., Hough, M., Bradford, B., Hohl, K., & Gerber, M. M. (2014). *Trust and legitimacy across Europe: A FIDUCIA report on comparative public attitudes towards legal authority*. Saatavilla osoitteessa: <http://eprints.lse.ac.uk/50650/>. (luettu 8.12. 2016)
- Jerre, Kristina. "The Public's Sense of Justice in Sweden – a Smorgasbord of Opinions." *Stockholm University, Dissertations in Criminology No. 33*, Stockholm 2013.
- Kunnas, Risto. "Lain tulkinta 1800-luvulta". *Iltaalehti* 2.2.2010. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2010020211035868_uu.shtml (luettu 10.5. 2016).
- Kääriäinen, Juha. "Suomalaisten rangaistusasetteet". *Yhteiskuntapolitiikka* 81.6 (2016): 619–631.
- Lappi-Seppälä, Tapio (2009). *Rangaistus kriminaalipolitiikan keinona*. Teoksessa Lappi-Seppälä et. al. *Rikosoikeus*. WSOY, Helsinki.
- Lappi-Seppälä, Tapio, Niemi, Hannu & Hinkkanen, Ville. "Rikosten viranomaiskäsitely ja rikosprosessin kesto". Teoksessa "Seuraamusjärjestelmä 2014. Kontrollijärjestelmä tilastojen valossa". Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, katsauksia 5. Helsinki 2015.
- Nuutila, Ari-Matti (1997). *Rikoslain yleinen osa*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Olaussen, Leif Petter. "Concordance between Actual Level of Punishment and Punishments suggested by Lay People—but with less use of Imprisonment." *Bergen Journal of Criminal Law & Criminal Justice* 2.1 (2014): 69–99.
- Ranta, Niko. "Hallitusohjelma vaikuttaa rikollisiin: Lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista kovemmat tuomiot? Iltaasanomat 27.5. 2015. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000932458.html> (luettu 10.5. 2016).
- Roberts, Julian V., and Ross Hastings. "Public opinion and crime prevention: A review of international trends." (2012). Teoksessa *The Oxford Handbook of Crime Prevention*, Oxford University Press.
- Ryberg, Jesper & Julian V. Roberts. *Exploring the Normative Significance of Public Opinion for State Punishment*. Teoksessa Ryberg, Jesper & Julian V. Roberts (toim.): *Popular Punishment: on the normative significance of public opinion*. Oxford University Press, 2014.

- Salmi, Venla, Petri Danielsson. "Suomalaisten käsityksiä rikosentorjunnasta – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 2013." Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 41/2014.
- Sopimushoidon kokeileminen (2003). Oikeusministeriö, lausuntoja ja selvityksiä 2003:16, Helsinki.
- Welsh, Brandon and David P. Farrington. "Crime Prevention and Public Policy". Teoksessa *The Oxford Handbook of Crime Prevention*, Oxford University Press.
- Yhdistelmävankeustyöryhmä (2013). Työryhmän esitys yhdistelmävankeutta koskeväksi lainsäädännöksi. Oikeusministeriö, mietintöjä ja lausuntoja 20/2013. Helsinki.

8 LIITTEET

Liite 1 Väestöhaastattelun kenttätyöraportti

(Raportin on laatinut Joni Vallenius, TNS Gallup; hänen laatimaansa raporttia on tässä hiukan lyhennetty ja viimeistelty)

Projekti: 220107102 Oikeustajututkimus

Kenttätyöaika: 2.5.2016–12.7.2016

Haastattelijoiden määrä projektissa: 38

Otanta

Otanta toteutettiin monivaiheisena ositettuna satunnaisotantana. Ositetussa otannassa käytettiin hyväksi etukäteistietoja perusjoukon jakautumisesta ryhmiin.

Ensimmäisessä vaiheessa väestöotantaa tutkimuksen edellyttämä määrä kohdehenkilöitä jaetaan alueellisesti maakuntajaon pohjalta NUTS2 suuralueisiin.

Toisessa vaiheessa kunkin suuralueen sisällä kohdehenkilöiden määrä jaettiin kuntatyyppiin.

Otoksen alueellinen jakauma suuralueissa ja kuntatyypeissä:

<i>NUTS2nimi</i>	<i>kuntaryhmä</i>	<i>Lähtöpisteiden määrä</i>	<i>%-jakauma</i>
<i>Helsinki-Uusimaa</i>	Kaupunkimaiset kunnat	32	23 %
<i>Helsinki-Uusimaa</i>	Taajaan asutut kunnat	5	4 %
<i>Helsinki-Uusimaa</i>	Maaseutumaiset kunnat	0	0 %
<i>Etelä-Suomi</i>	Kaupunkimaiset kunnat	24	17 %
<i>Etelä-Suomi</i>	Taajaan asutut kunnat	6	4 %
<i>Etelä-Suomi</i>	Maaseutumaiset kunnat	1	1 %
<i>Länsi-Suomi</i>	Kaupunkimaiset kunnat	24	17 %
<i>Länsi-Suomi</i>	Taajaan asutut kunnat	8	6 %
<i>Länsi-Suomi</i>	Maaseutumaiset kunnat	7	5 %
<i>Pohjois- ja Itä-Suomi</i>	Kaupunkimaiset kunnat	19	14 %
<i>Pohjois- ja Itä-Suomi</i>	Taajaan asutut kunnat	5	4 %
<i>Pohjois- ja Itä-Suomi</i>	Maaseutumaiset kunnat	9	6 %

Otoskehikossa alueita, joissa haastatteluiden saanti on heikompi, on yliedustettu.

Kunnat ryhmiteltiin kuntatyyppiin siten, että kaupungit jaettiin asukasmäärän mukaan suuriin ja pieniin kaupunkeihin ja maaseutukunnat kolmeen luokkaan väestön elinkeinokaudan mukaan. Tutkimuskunnat poimittiin edustavasti em. ositteiden pohjalta.

Otannan kolmannessa vaiheessa jokaisesta tutkimuskunnasta poimitaan lähtöosoitteita väestömäärän edellyttämällä tavalla. Haastattelut tehtiin lähtöpistejärjestelmällä.

Satunnaisesti poimituista lähtöosoitteista edeten tehtiin kahdeksan haastattelua. Jokaisesta haastattelun kohteena olevasta taloudesta valittiin se henkilö, jonka syntymäpäivä on seuraavaksi

Haastattelijoiden koulutus

Kaikki tutkimukseen osallistuneet haastattelijat ovat saaneet aiemmin henkilökohtaisen haastattelijakoulutuksen ja työskennelleet vastaavissa tutkimusprojekteissa usean vuoden ajan. Oikeustajututkimukseen osallistuneet haastattelijat ohjeistettiin puhelinkokouksessa 29.4. ja 2.5.2016

Tämä on tavanomainen menettelytapa myös vastaavissa muissa hankkeissa. Tämän lisäksi ennen puhelinkoulutusta jokainen haastattelija sai tarkan kenttätöohjeen (Liite 1) haastattelujen toteuttamisesta ja kyselylomakkeen sisältöön vaikuttavista asioista.

Laadunvarmistus

Tiedonkeruun jälkeen tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin kontrollikysymykset

- Onko haastattelu tehty
- Tapahtuiko haastattelu ilmoitettuna päivänä
- Mikä oli haastattelun aihe
- Missä haastattelu tapahtui
- Miten haastattelu tehtiin
- Haastattelun kesto
- Haastateltavan ikä
- Onko haastateltu aiemmin
- Arvio haastattelijasta

Kontrollihaastatteluita tehtiin yhteensä 66. Kontrollissa ei ilmennyt laatupoikkeamia tai syitä hylätä haastatteluita.

Haastattelu- ja kontaktimäärät

Haastatteluita tehtiin lähtöpisteissä keskimäärin 7,9 kpl. Yhtä haastattelua kohden tehtiin keskimäärin 4,9 kontaktia.

Haastatteluiden määrä: 1254

Ei saatu haastattelua: 2502

Keskeytetty: 10

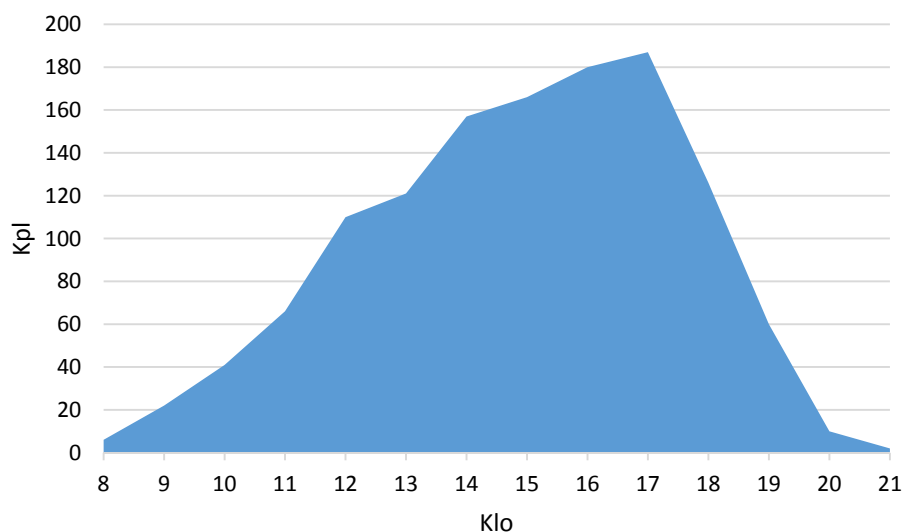
Kontaktimäärät käynnin lopputuleman mukaan

koodi	kuvaus	määrä
104	Haastattelijan keskeyttämä	10
301	Osoitetta ei löydy	15
302	Ei asuinalue	39
303	Alueelle ei pääse	31
304	Kieltäytyi	1859
305	Ei ketään kotona	1807
306	Haastateltavaa ei tavoitettu	62
307	Ei aikaa haastatteluun	112
308	Ei tavoitettavissa kenttätöön aikana	49
309	Sovi myöhemmäksi	77
310	Ei kuulu kohderyhmään	509
0	Muu syy	79

Käytyjä osoitteita yhteensä 5 841.

Käyntien määrä per osoite keskimäärin 1,64.

Haastatteluiden jakautuminen eri kellonaikoina:

Lista otokseen valituista kunnista:

Alajärvi, Alavus, Espoo, Haapajärvi, Hamina, Heinävesi, Helsinki, Vantaa, Hollola, Hämeenkyrö, Hämeenlinna, Ii, Iisalmi, Ilomantsi, Isokyrö, Imatra, Janakkala, Joensuu, Joutsa, Juankoski, Jyväskylä, Järvenpää, Kaarina, Kajaani, Kalajoki, Kangasala, Kannus, Kauhajoki, Kauhava, Kempele, Kerava, Kirkkonummi, Kitee, Kiuruvesi, Korsnäs, Kotka, Kouvola, Kuopio, Outokumpu, Lahti, Laihia, Lappeenranta, Lapua, Lemi, Lempäälä, Leppävirta, Liperi, Loviisa, Lohja, Parainen, Muurame, Mäntsälä, Naantali, Nastola, Nivala, Nokia, Orivesi, Oulainen, Oulu, Pirkkala, Pori, Pälkäne, Porvoo, Raisio, Rauma, Riihimäki, Rovaniemi, Raasepori, Saarijärvi, Salo, Savonlinna, Seinäjoki, Sievi, Siilinjärvi, Sulkava, Suonenjoki, Tampere, Turku, Tuusula, Ulvila, Uusikaarlepyy, Uusikaupunki, Vaasa, Valkeakoski, Varkaus, Vihti, Ylivieska, Ylöjärvi, Äänekoski

Liite 2 Rangaistusvaihtoehtojen kuvaukset väestöhaastattelussa

Tuomitsematta jättäminen

Tuomioistuin katsoo tekijän syyllistyneen rikokseen, mutta ei määrää rangaistusta. Tuomitsematta jättämisessä on kyse eräänlaisesta varoituksesta.

Sakko

Sakon suuruus määräytyy päiväsakkoina ja henkilön tulojen mukaan. Tässä haastattelussa on havainnollisuuden vuoksi kuvattu sakon suuruutta henkilön tuloihin suhteutettuna.

Ehdollinen vankeus

Enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi. Ehdolliseen vankeuteen tuomittu henkilö ei joudu vankilaan, mutta hänelle määrätään 1–3 vuoden koeaika. Jos hän syyllistyy koeaikana uuteen rikokseen, ehdollinen tuomio voidaan muuttaa ehdottomaksi. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen liittyy aina rikosrekisterimerkintä.

Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä vaihtoehtona korkeintaan 8 kuukauden ehdottomalle vankeusrangaistukselle. Tekijä määrätään tekemään vapaa-aikana tietty määrä työtunteja. Tunteja voi olla 20:stä 200:aan. Työskentelyä on 3–4 tuntia kerrallaan yleensä 2 kertaa viikossa. Palvelua ei voi suorittaa päihtyneenä. Palvelua valvotaan ja veloitteen rikkominen voi johtaa vankeusrangaistukseen.

Valvontarangaistus

Valvontarangaistus on uusi rangaistusmuoto ja sijoittuu ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Tuomitun tulee pysytellä asunnossaan aina silloin, kun hänellä ei ole hyväksyttyä syytä poistua sieltä. Tuomitun jalkaan kiinnitetään laite, jolla hänen liikkumistaan voidaan seurata. Valvontarangaistus edellyttää tuomitulta ehdotonta päihteettömyyttä, jota valvotaan tarvittaessa puhalluskokein ja huumetestein. Jos tuomittu rikkoo valvontaehtoja, hänet voidaan määrätä suorittamaan loput rangaistuksestaan vankilassa.

Ehdoton vankeus

Ehdoton vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön suljetussa laitoksessa tai avovankilassa. Määräaikaisessa vankeusrangaistuksessa pituus vaihtelee 14 päivän ja 12 vuoden välillä. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen liittyy aina rikosrekisterimerkintä.

Sovittelu

Sovittelu ei ole rangaistus. Sovittelussa tekijä ja uhri sovittelevat asiaa kasvokkain neuvotellen. Tekijä sitoutuu korvaamaan aiheuttamansa vahingot yleensä rahalla, mutta joskus myös työllä. Onnistuneen sovittelun seurauksena rangaistusta voidaan lieventää tai rikosseurauksista voidaan kokonaan luopua.

Korvaus kivusta tai kärsimyksestä

Korvausten tarkoituksena on korvata rikoksen uhrin vahingot. Aineellisten vahinkojen ohella myös kivusta ja kärsimyksestä voi joutua maksamaan korvauksia. Korvauksilla tarkoitetaan tässä lomakkeessa juuri kivusta tai kärsimyksestä maksettavia korvauksia (ei aineellisten vahinkojen korvaamista).

Ajokielto

Eräissä liikenne rikoksissa ja rattijuopumustapauksissa voidaan ajoneuvon kuljettaja määrätä määräaikaiseen ajokieltoon.

Liite 3 Väestöhaastattelulomakkeen kysymys rangaistusvaihtoehdoista.

Minkä rangaistuksen antaisitte Roopelle? Voitte valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Huom. useamman rangaistuksen valitseminen ei tarkoita rangaistusten vaihtoehtoisuutta vaan kaikkien valittujen rangaistusten antamista

Näytä kortti B1-B4

Tuomitsematta jättäminen

Sakko

... Enintään puolen kuukauden nettotulojen verran

... 0,5 - 1,5 kuukauden nettotulojen verran

... Yli puoleentoista kuukauden nettotulojen verran

Ehdollinen vankeus

... Alle 3 kuukautta

... 3-12 kuukautta

... Yli 12 kuukautta

Yhdyskuntapalvelu

... Alle 70 tuntia

... 70-120 tuntia

... Yli 120 tuntia

Valvontarangaistus

... Alle 2 kuukautta

... 2-3 kuukautta

... Yli 3 kuukautta

Ehdoton vankeus

... 1-4 kuukautta

... 5-8 kuukautta

... 8-11 kuukautta

... 1v - 1v 11kk

... 2v - 2v 11kk

... 3v - 4v 11kk

... 5-8 vuotta

... 9-12 vuotta

... Yli 12 vuotta

Lisäksi voitte valita yhden tai molemmat seuraavista, jotka eivät ole rangaistuksia:

Sovittelu

Korvaus kivusta tai kärsimyksestä

... Alle 1.000 euroa

... 1.000 - 5.000 euroa

... 5.000 - 10.000 euroa

... Yli 10.000 euroa

Liite 4 Väestöhaastattelulomakkeen kysymys vankeusrangaistuksen vaihtoehtoista

Ajattellaan vielä edellä kuvattua tapausta. Voisitteko harkita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta lievempää rangaistusta, jos:

Vastatkaa asteikolla nollasta kymmeneen, jossa 0 tarkoittaa, että ette missään tapauksessa harkitsisi lievempää tuomioita ja 10, että ehdottomasti harkitsisitte lievempää tuomiota.

NÄYTÄ NÄYTTÖ

0 = En missään tapauksessa harkitsisi lievempää tuomiota
10 = Ehdottomasti harkitsisin lievempää tuomiota

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Tekijä tuomittaisiin ehdolliseen vankeuteen, mutta siihen liitettäisiin myös yhdyskuntapalvelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Entä jos tekijälle määrättäisiin osa vankeudesta ehdollisena ja lyhyempi osa ehdottomana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Entä jos tekijä tuomittaisiin ehdolliseen vankeuteen, mutta siihen liitettäisiin nykyistä tiukempi valvonta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Entä jos päihdeongelmista kärsivä henkilö määrättäisiin vankeuden sijasta päihdekuntoutukseen ja tähän liittyvään valvontaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Liite 5 Tiedon tasoa mittaava kysymys väestöhaastattelussa ja siihen liittyvä lisäinformaatio lomakevariantissa 2.

Nfield

https://interviewing-t1.nfieldmr.com/Interview/098cbbb3-1225-4d09-bcd1-8262391add4c/SI7gXEFxtlWKm1PXjfhK/42819bfe-e421-4234-9769-9e34f4e3146f?requestId=-: ☆

Apps Nfield Aikataulut NIPO ODIN Scripter's LSC Lounas THINK Lounas Convert audio to WA

Aluksi esitämme muutamia väittämiä. Pyydämme vastaamaan, onko väittämä mielestänne oikein vai väärin.

NÄYTÄ NÄYTTO

	Oikein	Väärin
Omaisuusrikollisuus on Suomessa lisääntynyt viime vuosina	☐	☐
Väkivaltarikollisuus on Suomessa lisääntynyt viime vuosina	☐	☐
Tieliikenteessä kuolee vuosittain noin 2,5 kertaa niin paljon suomalaisia kuin henkirikosten uhreina	☐	☐
Väkivaltarikosten osuus kaikista rikoksista on Suomessa alle 10 %	☐	☐
Henkirikosten uhrin ja tekijät ovat tavallisesti toisilleen ennestään tuntemattomia	☐	☐
Törkeistä pahoinpitelyistä määrätään Suomessa lähes aina ehdoton tai ehdollinen vankeusrangaistus	☐	☐
Tyypillinen suomalainen vanki on alkoholi- ja huumeongelmainen mies	☐	☐
Yhdyskuntarangaistukset vähentävät uusintarikollisuutta tehokkaammin kuin vankeusrangaistukset	☐	☐
Törkeästä raiskauksesta määrätään lähes aina ehdoton vankeusrangaistus	☐	☐
Henkirikoksia tehdään vähiten sellaisissa maissa, joissa on kovimmat rangaistukset	☐	☐

Back Clear Next

Arvottiin korttien näyttämisen joka viidennelle vastaajalle. Oheinen näyttö näkyi näin n. 4/5 vastaajista, 1/5 osalle tekstinä oli "Anna vastaajalle kortit A1a-d ja lue niiden sisältö"

Nfield

https://interviewing-t1.nfieldmr.com/Interview/098cbbb3-1225-4d09-bcd1-8262391add4c/SI7gXEFxtlWKm1PXjfhK/42? ☆

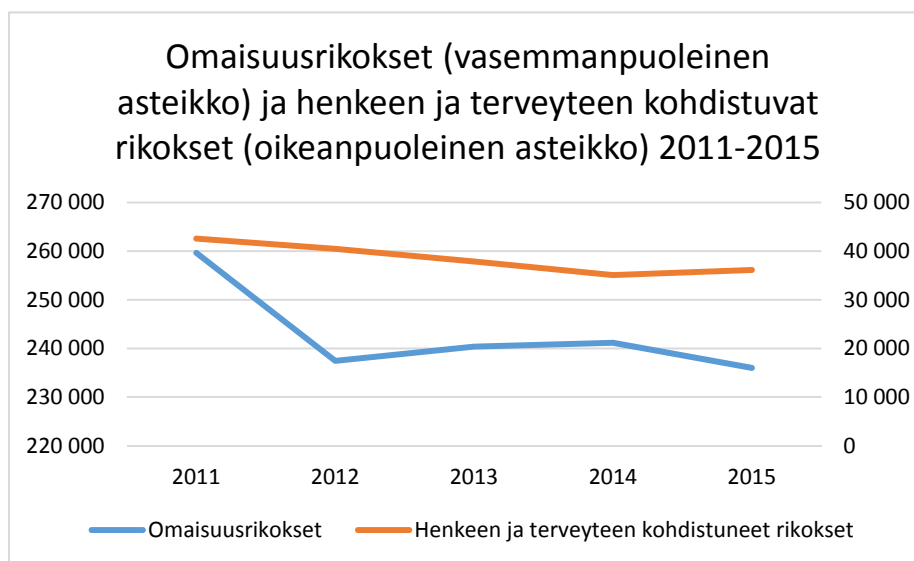
Apps Nfield Aikataulut NIPO ODIN Scripter's LSC Lounas THINK Lounas Convert audio to WA

A1a-d-kortit

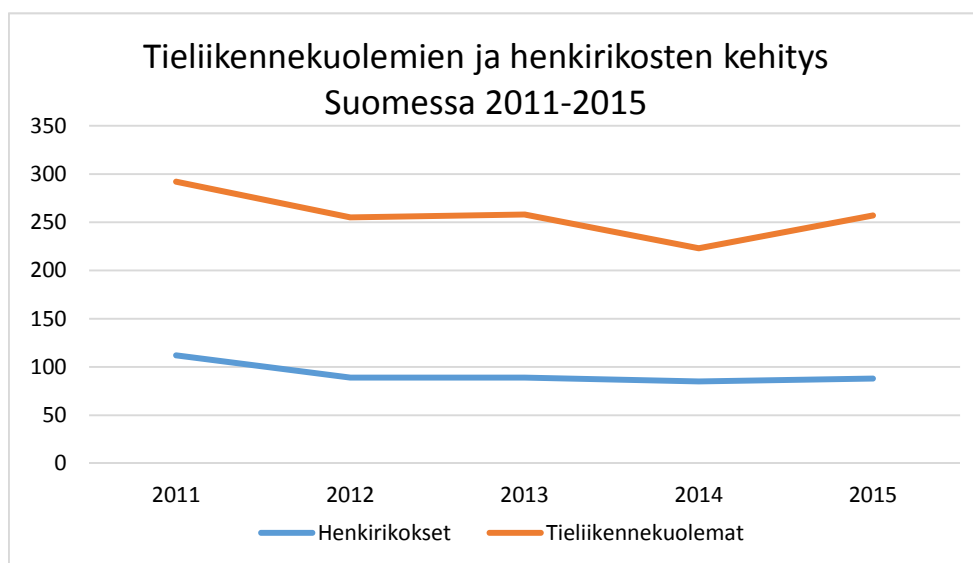
Jatka haastattelua (älä anna kortteja A1a-d vastaajalle äläkä lue niiden sisältöä)

Back Clear Next

Kortti A1a

Väittämä ”Omaisuusrikollisuus on Suomessa lisääntynyt viime vuosina” on väärin. Myös väittämä ”Väkivaltarikollisuus on Suomessa lisääntynyt viime vuosina” on väärin. Yllä esitetty kuvaaja perustuu Tilastokeskuksen tietoihin. Kuvaajasta voidaan nähdä, että poliisin tietoon tulleet omaisuus- ja väkivaltarikokset ovat vähentyneet tai pysyneet jokseenkin ennallaan vuodesta 2011 vuoteen 2015.

Väittämä ”Tieliikenteessä kuolee vuosittain noin 2,5 kertaa niin paljon suomalaisia kuin henkirikosten uhreina” on oikein. Yllä esitetty kuvaaja perustuu Tilastokeskuksen ja Helsingin yliopiston keräämiin tietoihin. Kuvaajasta voidaan nähdä, että vuosina 2002–2015 tapahtui Suomessa tieliikennekuolemia huomattavasti enemmän kuin henkirikoksia.

Kortti A1b

Väittämä ”Väkivaltarikosten osuus kaikista rikoksista on Suomessa alle 10 %” on oikein. Vuonna 2014 poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten osuus kaikista ilmi tulleista rikoksista oli Tilastokeskuksen mukaan 4,3 prosenttia. Tavallisimpia rikoksia ovat liikenne rikokset sekä varkaus ja näpistys.

Väittämä ”Henkirikosten uhrut ja tekijät ovat tavallisesti toisilleen ennestään tuntemattomia” on väärin. Tosiasiassa tyypillinen henkirikoksen uhri on alkoholisoitunut mies, joka joutuu ryppykaverinsa surmaamaksi. Toinen tyypillinen tapaus on parisuhdeväkivallan uhrina kuollut nainen. Tiedot perustuvat Helsingin yliopistossa vuosittain laadittavaan Henkirikoskatsaukseen.

Väittämä ”Törkeistä pahoinpitelyistä määrätään Suomessa lähes aina ehdoton tai ehdollinen vankeusrangaistus” on oikein. Törkeistä pahoinpitelyistä määrätään vain vankeutta, joista yli puolet tuomitaan ehdottomana. Tiedot perustuvat Helsingin yliopistossa vuosittain laadittavaan selvitykseen.

Kortti A1c

Väittämä ”Tyypillinen suomalainen vanki on alkoholi- ja huumeongelmainen mies” on oikein. Tutkimusten mukaan normaaliväestöön verrattuna vangit ovat sosiaaliselta taustaltaan huono-osaisia. Alkoholi- ja huumeongelmaisuus ovat varsin yleisiä. Vangeista lähes yhdeksällä kymmenestä on todettu jokin elämänaikainen päihdehäiriö. (Tyni 2015, 40–41)

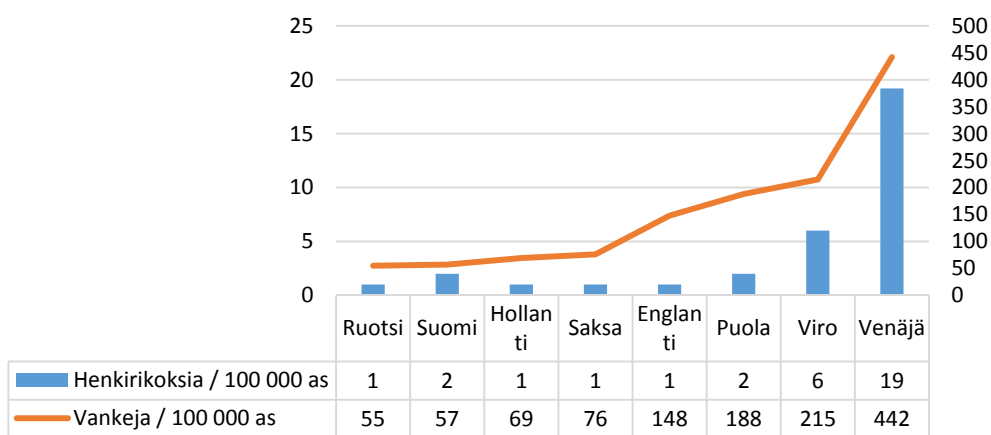
Väittämä ”Yhdyskuntarangaistukset vähentävät uusintarikollisuutta tehokkaammin kuin vankeusrangaistukset” on oikein. Tutkimuksen mukaan yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusiminen on pienempää kuin vankilasta vapautuneilla vangeilla. (Tyni 2015, 91)

Väittämä ”Törkeästä raiskauksesta määrätään lähes aina ehdoton vankeusrangaistus” on oikein. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2013 törkeästä raiskauksesta määrättiin 7 vankeusrangaistusta, kaikki ehdottomia. Ehdottomien vankilarangaistusten keskirangaistus oli noin 4,5 vuotta. Tuomioissa oli tällöin tyypillisesti yksi tai useampi rikos. Törkeiden raiskausten osuus kaikista seksuaalirikoksista oli vuonna 2013 4 prosenttia.

Kortti A1d

Väittämä ”Henkirikoksia tehdään vähiten sellaisissa maissa, joissa on kovimmat rangaistukset” on väärin. Väestöön suhteutettujen henkirikosten määrän ja rangaistuskäytännön yleistä ankaruutta kuvaavan vankiluvun välillä ei ole selvää yhteyttä. Esimerkiksi Euroopan sisällä vankien määrä voi vaihdella eri maissa 60–200:n välillä sataa tuhatta asukasta kohti ilman, että tällä on yhteyttä henkirikosten määriin. Toisaalta maissa, joissa on erityisen paljon henkirikoksia, myös vankeja on muita maita enemmän. Niinpä esimerkiksi entisen Neuvostoliiton alueella vankien ja henkirikosten määrät ovat läntiseen Eurooppaan verrattuna moninkertaiset.

Henkirikosten ja vankien määrä eräissa Euroopan maissa. Väestöön suhteutetut luvut.

Liite 6 Väestön rangaistusvalinnat asteikolla 1–7: vastaajan sukupuolen, iän, koulutustason, tulotason, uhrikokemusten ja lisäinformaation merkitys, standardisoidut regressiokertoimet (* = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$).

	Väkivalta julkisella paikalla	Sukupuoliyhteys lapsen kanssa	Sukupuoliyhteys nukkuvan kanssa ja pakottamalla	Väkivalta lähisuhteessa	Kokaiinin maahantuonti ja myynti	Verojen vilpillinen välttäminen	Auton kuljettaminen päihtyneenä
Mies		0,12**					
Ikä	0,15*		-0,17**		0,16**		
Koulu- ja opiskeluvuosien määrä							
Nettotulot/kk				-0,09*			
Työtön Eläkkeellä							
Opiskelija				0,09*		0,11**	
Työelämän ulkopuolella muuten							
Ei äänestänyt viime vaaleissa	0,15*						
Kansallinen Kokoomus							
Ruotsalainen Kansanpuolue							
Suomen Keskusta							
Perussuomalaiset							
Suomen Kristillisdemokraatit					-0,12*		
Vihreä liitto							
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue							
Vasemmistoliitto			0,12*				
Jokin muu							
Ei osaa/halua sanoa, ketä äänesti	0,13*						
Ollut omaisuus – tai väkivaltarikoksen uhрина							
Lisäinfo haastattelussa							0,09*

Liite 7 Kysymys rikostorjunnan vaihtoehdoista

Nfield

https://interviewing-t1.nfieldmr.com/Interview/098cbbb3-1225-4d09-bcd1-8262391add4c/S17gXEfXiWkmlPXjfhk/42819bfe-e421-4234-9769-9e34f4e3146f?requestId=41

Apps Nfield Aikataulut NIPO ODIN Scripter's LSC Lounas THiNK Lounas Convert audio to WAV

Ajatelkaa, että Te olisitte päätöksentekijän asemassa. Valtion budjettiin on tullut uusi 100 miljoonan euron määräraha rikollisuuden torjuntaan. Tehtävänne olisi päättää, miten varat jaettaisiin eri toimenpiteiden kesken. Miten Te jakaisitte 100 miljoonaa euroa seuraavassa mainittuihin toimenpiteisiin?

Lukekaa kaikki vaihtoehdot läpi ennen kuin vastaatte. Vaihtoehtoja on 10. Yrittäkää huolehtia siitä, että myöntämienne määrärahojen summa on 100. Jos ette halua jakaa jollekin toimenpiteelle lainkaan rahaa, merkitkää siihen 0 tai jättäkää tyhjäksi.

Jakaisin rahan rikollisuuden torjuntaan seuraavasti (käyttäkää lukuja 0–100):

NÄYTÄ NÄYTTÖ

Nuorisotyön tehostaminen ja nuorten sekä perheiden ongelmiin puuttuminen	<input type="text"/>
Uusien vankiloiden rakentaminen, jotta useampi rikoksenteekijä voitaisiin tuomita vankilaan	<input type="text"/>
Yksityisten turvapalveluiden ja vartijoiden lisääminen	<input type="text"/>
Tulonsiirtojen tehostaminen köyhyyden vähentämiseksi	<input type="text"/>
Kameravalvonnan lisääminen julkisilla paikoilla	<input type="text"/>
Päihdetyön ja alkoholi- ja huumeongelmien hoidon tehostaminen	<input type="text"/>
Poliisien määrän lisääminen	<input type="text"/>
Oppimisvaikeuksista kärsivien lasten ja nuorten tukeminen	<input type="text"/>
Vankilasta vapautuvien auttaminen yhteiskuntaan sopeutumiseksi	<input type="text"/>
Leikkaisiin määrärahaa verovarojen säästämiseksi	<input type="text"/>

Liite 8 Prosenttiosuuden virhemarginaaleja prosenttiosuuden ja otoksen koon mukaan (95 % luottamusväli)

Otoksesta laskettu prosenttiosuus	Otoskoko				
	1 150	1 200	1 250	1 300	1 350
2 tai 98	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
5 tai 95	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
10 tai 90	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6
20 tai 80	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
30 tai 70	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4
40 tai 60	2,8	2,8	2,7	2,7	2,6
50	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7